

CASTLE

CHILDREN LEFT BEHIND BY
LABOUR MIGRATION ●●●●

SUPORT DE CURS PENTRU

MEMBRII FAMILIILOR TRANSNAȚIONALE

CASTLE

CHILDREN LEFT BEHIND BY
LABOUR MIGRATION ●●●●

Suport de curs pentru membrii familiilor transnaționale, elaborat și publicat în cadrul proiectului *CASTLE - Copii rămași acasă, urmare a migrației forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale moldovenești și ucrainene în UE*, implementat de Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România, în parteneriat cu Fundația Terre des hommes România, Terre des hommes Moldova, Terre des hommes Ucraina, Academia de Studii Economice din Moldova și Institutul Ucrainean de Cercetări Sociale după Oleksandr Yaremenko.

Proiectul CASTLE este cofinanțat de Uniunea Europeană, contractată de Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționiste (ICMPD) prin intermediul Migration Partnership Facility (MPF) – ICMPD/2021/MPF-357-004.

Proiectul CASTLE a fost conceput pentru susținerea autorităților din Republica Moldova și Ucraina, în scopul îmbunătățirii politicilor de protecție a familiilor transnaționale afectate de migrația forței de muncă către Uniunea Europeană.

Autoare: Tatiana Turchină

Executat de Casa editorial-poligrafică „Bons Offices”

Conținutul acestei Broșuri constituie responsabilitatea exclusivă a Fundației Terre des hommes Moldova și nu poate fi considerată în niciun caz ca reflectând poziția Uniunii Europene sau a ICMPD.

Donatori:

Co-funded by
the European Union

ICMPD

International Centre for
Migration Policy Development

Migration Partnership Facility

Parteneri:

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABES-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABES-BOLYAI UNIVERSITAT
BABES-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
імені
Олександра Яременка
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

ASEM
Academia de Studii Economice a Moldovei

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

Cuprins

Introducere	2
Prezentare	3
Sugestii de facilitare a activităților	6
Modulul 1: Migrația parentală și decizia de plecare	15
Modulul 2: Pregătirea familiei și a copiilor pentru plecarea părintelui/părinților	21
Modulul 3: Asigurarea protecției legale a copiilor rămași acasă urmare a plecării părintelui/părinților la muncă peste hotare	29
Modulul 4: Menținerea relației cu copiii în FTN	40
Modulul 5: Participarea părinților din FTN la viața copiilor	45
Librăria web pentru părinți	49

INTRODUCERE

Famiiliile transnaționale sunt familii care trăiesc, în mod obișnuit, în țări diferite și care, în ciuda acestui fapt, mențin **legături familiale puternice** și, prin urmare, funcționează ca o entitate exemplară (Greschke și Ott 2020) pentru o societate globală reală, funcțională – una care unește performativ apartenența (ca familie) și participarea globală (făcând parte din mai multe societăți).

Plecarea la muncă peste hotare se asociază, în mare parte, cu aspirația adulților de a-și satisface necesitățile legate de casă, familie, sănătate, creșterea și dezvoltarea copiilor. Unii adulți pun accent mai mare pe îmbunătățirea calității vieții familiei, alții sunt în căutarea experienței și creșterii profesionale.

Decizia de a pleca peste hotare este una provocatoare și riscantă, implică costuri și beneficii, necunoaștere și schimbare. În majoritatea cazurilor plecării peste hotare părinții nu aveau posibilitatea de la bun început să fie însoțiți de copii. Astfel, copiii au rămas și continuă să rămână în grija bunicilor sau a rudelor apropiate.

Multitudinea de studii existente arată că **impactul migrației asupra familiei** din țara de origine este complex, multicanal și dependent de context (Démurger 2015). Există mulți factori ce intervin în care experiența migrației poate induce consecințe negative sau, dimpotrivă, migrația părinților poate induce, de asemenea, și consecințe pozitive asupra membrilor de familie din țara de origine.

Indiscutabil este faptul că separarea de persoana dragă implică o durere ce presupune nu o singură emoție, ci **trăiri emoționale intense și variate**. Cele mai frecvente emoții trăite de copii după plecarea părinților sunt: *regretul, îngrijorarea, neîncrederea, disperarea, singurătatea, vina, resentimentele, dorul, sentimentul lipsei de sens*.

Se constată o schimbare radicală a sistemului de valori, a setului de convingeri referitoare la sine, familie și lume. Astăzi asistăm la generații de copii și tineri al căror comportament este unul de consumator. Printre copiii ai căror părinți muncesc peste hotare sunt și dintre care trăiesc sentimentul vinovăției și responsabilității pentru decizia luată de adulți. Este o altă extremă a efectelor – o hiperresponsabilizare, frică și incertitudine în fața viitorului și a întemeierii unei familii pe viitor.

Categoric nu putem neglija și partea cealaltă a monedei privind migrația – **efectele pozitive**. Vom aplica exercițiul cu „partea plină a paharului”, pentru a privi situația copiilor și a familiilor acestora într-un mod mai productiv, pentru a nu ne simți ca într-o cameră întunecoasă fără ieșire și lumină, pentru a ne debloca mintea și a găsi soluții.

Realitatea migrației atestă o îmbunătățire a condițiilor de trai pentru cei rămași acasă, achiziția obiectelor necesare pentru un trai decent, posibilitatea unui tratament și menținerea sănătății, asigurarea studiilor copiilor, creșterea gradului de alfabetizare în domeniul tehnologiilor informaționale, dobândirea abilităților de viață independentă, călătorii și vacanțe în străinătate.

A privi holistic migrația ne ajută să acceptăm realitatea și să intervenim în scopul prevenirii și diminuării efectelor negative asupra copiilor rămași acasă, în grija bunelor sau altor reprezentanți legali.

O strategie simplă și complicată, în același timp, este strategia satisfacerii necesităților copiilor rămași acasă. Oriunde s-ar afla părinții, prezenți sau plecați la muncă în străinătate, **toți copiii au necesități, a căror satisfacere contribuie la dezvoltarea sănătoasă a acestora.** În cazul copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, unele nevoi sunt mai accentuate – nevoia de afecțiune, de aprobare, de acceptare, de siguranță, de protecție.

PREZENTARE

● Pentru cine este acest suport de curs?

Suportul de curs de față este destinat trainerilor/formatorilor, cadrelor didactice care desfășoară activități de educație parentală cu părinții. Conținutul educațional al acestui material vizează oferirea de suport adulților/părinților din familii transnaționale în gestionarea eficientă a migrației, în vederea prevenirii efectelor negative și valorificării efectelor pozitive în direcția bunăstării psihoemoționale a copiilor rămași acasă.

Acest suport de curs poate fi resursă pentru cadrele didactice din instituțiile școlare și preșcolare în organizarea ședințelor tematice cu părinții care planifică să plece sau sunt plecați la muncă peste hotare.

● Structura

Suportul de curs de față prezintă un program de educație parentală destinat familiilor transnaționale. Plecarea la muncă peste hotare nu scutește părintele/părinții de responsabilitatea de a-și educa și crește copiii. Dacă ne dorim ca educația copilului și a tinerilor să devină o acțiune coerentă, eficientă, care să ofere șanse egale tuturor copiilor, este necesară susținerea formării și dezvoltării competențelor parentale. Or, pentru familiile transnaționale dezvoltarea competențelor parentale cere un surplus de efort, prin demonstrarea acestora la distanță.

Conținutul programului este racordat la **concepția educației parentale și a competențelor parentale.**

După L. Di Ruzza competența parentală este arta fiecărui părinte de a ști să spună, de a ști să facă și de a ști să fie prin intermediul cuvintelor, acțiunilor, emoțiilor, dorințelor, valorilor, exemplului propriu etc., toate acestea accentuând amplitudinea problemelor și dificultăților cărora părinții trebuie să le facă față zi de zi. Din perspectiva educației parentale competențele parentale pot fi definite ca:

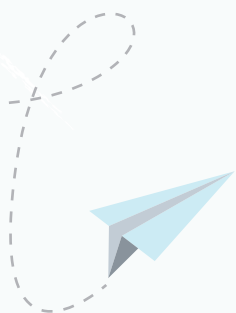
- ① Grija față de copil, ceea ce permite asigurarea nevoilor elementare ale acestuia: hrană, igienă, atașament, somn.
- ② Echilibrarea nevoilor individuale ale copilului cu cele de autonomizare și de socializare într-un climat familial afectiv.
- ③ Participarea părinților la organizarea vieții copilului în alte medii: creșă, grădiniță, școală, zone de agrement, prin colaborarea la diverse proiecte educative, exprimarea opiniei etc.
- ④ Alegerea unor căi potrivite pentru dezvoltarea corespunzătoare a copilului în circumstanțele vieții, utilizând strategii judicioase, familiale și sociale.
- ⑤ Negocierea în alegerea soluțiilor, astfel încât să se realizeze un echilibru între necesitatea de autoritate a adultului și dreptul copilului la participare și luarea deciziilor.

În decorul lumii moderne, în continuă schimbare avem nevoie de părinți cu însușiri pozitive: respectarea calităților, identificarea nevoilor, predictibilitate, stabilirea limitelor, încredere.

Programul constituie un **suport informațional și aplicativ** care va contribui la fortificarea competențelor parentale ale FTN. Programul propune 5 module, fiecare structurat în 2-4 activități. Programul se bazează pe *paradigma constructivistă*, deoarece se axează pe implicarea activ-participativă și are drept scop valorificarea cunoștințelor prealabile, apoi integrarea acestora în sistemul de convingeri și valori ale individului. Dincolo de asimilarea și/sau actualizarea unor cunoștințe, **programul pune accent pe cultivarea abilității de reflecție și autorefecție**, deoarece schimbarea survine atunci când persoana învață să fie propriul observator. Învățarea din propria experiență și din experiența celor din jur prin analiza critică se soldează cu „a fi părinte competent”

Programul este structurat astfel, încât poate fi oferit în format off-line și on-line.

Fiecare din cele cinci module conține scopul, obiectivele, timpul estimativ, materialele necesare, pașii de realizare a activităților, întrebările pentru reflecții finale, fișele resurse.

● Obiectivele programului

- Creșterea gradului de informare a FTN privind caracteristicile și provocările migrației parentale.
- Capacitarea părinților privind practicarea rolului parental în contextul FTN.
- Conștientizarea necesității prioritizării relației cu copiii în contextul migrației parentale.
- Facilitarea dezvoltării/îmbunătățirii abilităților de comunicare la distanță cu copilul rămas acasă.

● Finalitățile programului

Pe parcursul și la finalul acestui program, participanții (FTN):

- vor fi capabili să explice provocările migrației parentale;
- vor înțelege importanța pregătirii copiilor înainte de decizia părinților de a pleca la muncă peste hotare, în vederea menținerii bunăstării psihoemoționale a acestora;
- vor fi mai sensibili la nevoile și particularitățile de vârstă a copiilor;
- vor fi capabili să acționeze în beneficiul menținerii unei relații pozitive părinte-copil;
- vor dezvolta abilitatea de comunicare constructivă și pozitivă cu copilul în vederea atenuării impactului negativ al migrației;
- vor fi capabili să prevină efectele traumatice ale separării prin îmbunătățirea relației părinte-copil;
- vor dezvolta capacitatea de implicare calitativă în viața școlară și socială a copilului de la distanță.

SUGESTII DE FACILITARE A ACTIVITĂȚILOR

Oamenii depind de grupuri pentru a realiza lucruri pe care indivizii de unii singuri nu le pot realiza; totuși, grupurile nu funcționează întotdeauna în felul care ar conduce la o eficiență crescută și rezultate așteptate. De aceea facilitarea este o metodă folosită pentru a ajuta grupurile să desfășoare procese eficiente, pentru a atinge rezultatele dorite.

Programul de activități propus în acest suport de curs valorifică metoda de facilitare, ceea ce va permite participanților să inițieze și să facă parte dintr-un dialog productiv în care se discută, se analizează problemele, situațiile reale, se gestionează emoțiile, conflictele, se caută și se găsesc soluțiile, se iau deciziile asumate.

● Învățarea la adulți

Pentru eficiența activităților de formare în lucru cu FTN, se va ține cont de **particularitățile de învățare a adulților**¹:

- 1 **Adulții învață mai profund din experiență și reflecție.** Învățarea este integrată atunci când ea se obține prin experiență și se adâncește prin reflecție. A învăța prin a face permite adulților să experimenteze cunoașterea prin corp, minte, emoție și, astfel, cunoașterea este integrată plinar. Învățarea prin experiență dublată de reflecție oferă cadrul pentru cunoaștere conștientizată care poate fi observată, examinată și schimbată.
- 2 **Învățarea este un proces social.** Crearea de cunoaștere este și un proces social. Ideile generate de indivizi construiesc cunoașterea celorlalți. Procesul de învățare este, de fapt, făurirea prin colaborare a unor construcții mai complexe decât ceea ce poate crea un singur individ în izolare. Se învață din comunicarea și colaborarea cu ceilalți. Lucrând în grupuri, se creează oportunitatea de a lărgi sistemul individual de cunoaștere. Practica de a lucra împreună cu ceilalți și de a reflecta asupra proceselor colaborative este, prin ea însăși, o sursă de învățare cu relevanță imediată pentru viața adulților.
- 3 **Adulții au capacitatea de a învăța prin disconfortul inerent trecerii de la cunoscut la necunoscut și prin capacitatea de a-și asuma riscuri.** Adulții învață din tensiuni creative, probleme, ambiguități și realități multiple care reflectă complexitatea vieții reale. Adulții învață atunci când emoțiile le sunt angajate în mod pozitiv sau nu. Aceste aspecte trebuie luate în considerare de către formatorii care deschid spațiul comunicării și al experienței individuale.
- 4 **Adulții învață prin crearea poveștilor pentru a da înțeles experiențelor proprii.** Ceea ce caracterizează ființele umane este nevoia de a atribui sens experiențelor. Exemplele din viața reală stimulează memoria pe termen lung. Astfel, de multe

1 Adaptat după Manualul formatorului / Institutul Național al Justiției ; elab.: Otilia Ștefania Păcurari, Valeria Șterbeț, Adriana Eșanu. – Chișinău : Foxtrot, 2014. 102 p.

ori relatarea unor situații concrete sau prin studii de caz pot crea cadrul învățării pe termen lung. Individizii, grupurile, instituțiile pot învăța din propriile povești, dacă le privesc cu detașare, din diferite unghiuri, la diferite niveluri de generalizare.

- 5 **Adulții învață cel mai bine într-un mediu de libertate structurată.** Adulții învață în structuri în care se simt sprijiniți, respectați și luați în considerare. Ei studiază în medii care îi determină să lucreze autonom, chiar dacă sunt supravegheați. Un mediu de învățare structurat se poate organiza, acordând atenție la o varietate de factori ca, de exemplu: spațiul, timpul, sarcina de lucru. Din acest motiv organizarea activităților în grup, cu sarcini de lucru bine precizate, cu instrucțiuni clare și timp alocat pentru gândire productivă, generează progres și învățare pe termen lung.

Programul de formare se va baza pe **principiile:**

- Crearea și menținerea unui climat de respect între formator și participanți, precum și între participanți.
- Luarea în considerare a experienței participanților.
- Bazarea pe nevoile participanților și pe disponibilitatea lor de a participa la programul respectiv de formare.
- Asigurarea unei aplicabilități imediate și specifice a conținutului.
- Implicarea participanților în soluționarea problemelor relevante pentru situația acestora.
- Ghidarea participanților pentru a acționa și apoi a reflecta asupra rezultatelor.
- Încorporarea gândirii critice și utilizarea perspectivelor multiple.
- Abordarea formării ca efort de colaborare între formator și participanți.
- Asigurarea unei baze pentru direcționarea proprie și învățarea continuă.

● Desfășurarea programului

În organizarea și desfășurarea programului facilitatorul va fi atent la trei aspecte importante: **scopul programului de formare/training, procesul și participanții.**

- 1 Facilitatorul se va asigura că toți participanții cunosc care este **scopul programului de formare/training**. De aceea la prima sesiune facilitatorul va reaminti participanților care este scopul și ce se urmărește pe parcursul sesiunilor.
- 2 **Procesul** este tot ceea ce se întâmplă între oameni în timpul programului de formare/training. Pe lângă urmărirea de atingere a scopului, un facilitator va observa cu atenție ce se întâmplă între participanți. În primul rând, unui facilitator îi pasă de sentimentul de siguranță al participanților și construiește încrederea – atât față de el (ca facilitator), cât și față de ceilalți participanți la întâlnire. La început, acesta va permite participanților să se cunoască între ei, va prezenta scopul și subiectul trainingului, îi va întreba despre așteptările lor, va seta regulile pentru a putea lucra împreună în grup. Facilitatorul va folosi metode participativ-actives de învățare care asigură transferul de cunoștințe, dezvoltarea abilităților practice, formarea de atitudini și valori.

Metodele recomandate în program sunt: asaltul de idei, discuțiile libere în baza întrebărilor deschise, studiile de caz, jocul de rol, sarcinile de grup. Facilitatorul va stimula și mobiliza participanții spre o implicare liberă și autentică.

- ③ **Participanții** sunt acei care formează grupul, dar în același timp sunt indivizi distincti ce contribuie la formarea grupului. Facilitatorul se va concentra pe relațiile dintre oameni, pe grup, dar va fi atent și la nevoile, comportamentul fiecărui participant. O observare atentă a indivizilor, a ceea ce spun și, în aceeași măsură, a limbajului lor nonverbal este extrem de utilă, deoarece aceste nevoi și comportamente vor influența dinamica grupului.

Atitudinea pozitivă față de training, energia, devotamentul, flexibilitatea – sunt extrem de utile. Munca grupului este ca o excursie interesantă. Tu, ca facilitator, știi destinația și ceea ce se poate întâmpla pe drum. În același timp, participanții sunt cei care văd totul pentru prima oară și pot fi surprinși de excursie. Se poate întâmpla și ca ei să iasă de pe cărarea pe care ai trasat-o tu și, dacă nu se îndepărtează de scopul trainingului, îi poți urma cu interes.

● Rolul facilitatorului

Grija primordială a facilitatorului este motivarea participanților, pe care o va asigura prin:

- crearea unui mediu prietenos încă de la începutul formării, ceea ce favorizează încrederea și respectul reciproc între participanți;
- cunoașterea a cât mai multe detalii despre grupul de participanți;
- înțelegerea nevoilor și experiențelor participanților;
- structurarea experiențelor de învățare, bazate pe cunoștințe;
- stabilirea regulilor comportamentale ale grupului;
- încurajarea participanților de a participa în activități;
- susținerea încrederii participanților în propriul succes;
- încurajarea exprimării libere și a creativității;
- oferirea oportunităților de comunicare liberă a problemelor;
- valorificarea experienței și cunoștințelor anterioare ale participanților;
- înțelegerea și acceptarea emoțiilor, evitarea confruntărilor, respectarea demnității participanților;
- acordarea timpului pentru împărtășirea experienței proprii;
- valorificarea materiei de studiu;
- oferirea de feedback participanților;
- menținerea echilibrului între activități (între cele active și cele pasive, între cele ce au un caracter mai teoretizat și cele cu caracter aplicativ).

Trăsăturile unui bun facilitator:

- Neutralitate și imparțialitate (în ceea ce privește oamenii și ideile acestora).
- Abilitatea de a-i asculta pe ceilalți.
- Abilitatea de a pune întrebările potrivite la timpul potrivit.
- Asigurarea unui echilibru între obiective, proces și oameni.
- Acceptarea tuturor participanților așa cum sunt.
- Crearea unei atmosfere favorabile și deschise.
- Abilitatea de a „exploata” potențialul tuturor participanților.
- Atenția pentru relațiile dintre oameni.
- Deschidere spre provocări.

Cele mai puternice instrumente pe care le dețin formatorii în munca lor cu ceilalți sunt **exemplul personal** și **inspirația** care radiază și se transmite participanților. Urmându-și și afirmându-și **valorile** și fiind **autentic** în lucru, formatorul este capabil să conducă o schimbare profundă în atitudinea și comportamentul cursanților săi.

● Etapa de pregătire a programului de formare

Sala pentru formare

Pentru realizarea programului în format offline, sala de training va trebui pregătită din timp. Se recomandă așezarea scaunelor în formă de semicerc, fără mese, astfel este asigurat contactul vizual între participanți. E bine să fie în sală 3-5 mese pentru lucru în echipe.

În format online, se recomandă utilizarea platformelor care au o varietate de opțiuni: chat, ancheta/ chestionare, tablă albă, camere (break rooms) și opțiunea de intrare în sesiune fără restricții.

Materialele didactice

Se recomandă ca formatorul să vină mai devreme în sala de curs și să verifice, în primul rând, funcționarea echipamentelor. Formatorul va completa colile flipchart cu informația/schemele necesare prezentării înainte de venirea participanților.

Formator va pregăti din timp toate materialele necesare pentru fiecare sesiune: multiplicarea de fișe resurse, studiile de caz, la necesitate materialele pentru exerciții energizante, prezentările PPT.

În format online se recomandă a fi pregătite din timp prezentările PPT, fișele resurse și alte PPT-uri, necesare pentru evocare sau reflecții (imagini, emoticoane etc).

Formatorul poate distribui fișele resursă prin:

- email participanților înainte de începerea sesiunii;
- chat în timpul sesiunii;
- aplicațiile din Google Drive (documents, Jamboards etc.)

Se recomandă ca formatorul să fie în sala reală sau virtuală înainte de venirea/intrarea participanților, să-i întâlnească printr-un salut și eventual să inițieze discuții despre subiecte tradiționale – vremea de afară, cum au ajuns etc. Se recomandă evitarea discuțiilor cu colegii de serviciu, atunci când participanții intră în sală și se salută.

● Organizarea sesiunii de formare

- **Evocarea** – etapa sesiunii care pregătește participanții pentru activitate, îi înviorează sau îi relaxează și le oferă unele clarificări.
- **Partea de bază** – etapa care solicită mai multă concentrare și implicare din partea participanților. Partea de bază asigură însușirea sensului activității.
- **Reflecțiile** – etapa de discuții, fie după fiecare activitate proiectată în sesiune, fie la final de sesiune.
- **Reflecțiile de final/evaluarea** – de regulă reprezintă partea finală, cu scopul de a trece în revistă ceea ce s-a fost făcut înainte. Evaluarea poate presupune adresarea întrebărilor de tipul: „V-a plăcut activitatea? Ce v-a plăcut mai mult în timpul activității? Ce lecție învățată luați cu voi?” etc.;
- **Încheierea** – facilitatorul mulțumește participanților pentru implicare și anunță data și ora când va fi organizată următoarea sesiune.

● Dimensiunea grupului de formare

În format offline se lucrează eficient cu grupe de 12-16 persoane, fiecare participant având posibilitatea să se implice activ în discuții și exerciții.

În format online se pot include un număr mai mare de persoane, dar pentru eficiență se recomandă să fie în limitele de 20 – 25 persoane. Se recomandă să fie prezent la sesiune cel puțin un adult din familie. De preferat ar fi să fie unul sau ambii părinții. În cazul în care, din varii motive, nu poate fi prezent părintele, e bine să asiste persoana în a cărei grijă se află copilul.

● Tehnici de facilitare

Tehnicile de facilitare vor fi alese de formator în funcție de numărul de participanți, scopul programului și nevoile grupului.

Întrebările

Întrebările sunt cel mai util instrument pe care facilitatorul îl are la îndemână. Ele permit colectarea de informații din grup, ajută la înțelegerea reciprocă și la căutarea de soluții la probleme. Întrebările sunt utile:

- pentru a obține informații;
- pentru a clarifica îndoielile și neînțelegerile;
- pentru a încuraja participanții să găsească soluții;
- pentru a analiza posibile explicații sau soluții sugerate.

Întrebările vor fi ajustate scopurilor specifice din training.

Se vor folosi, în primul rând, întrebări deschise: „Ce?”, „Cine”, „Unde?”, „Când?”, „Cum?”, „De ce?”. Punerea întrebărilor deschise îi face pe participanți să se gândească și să sape mai adânc pentru a afla răspunsurile, fiind încurajați să colaboreze.

Parafrazarea

Parafrazarea este o repetiție a ceea ce o persoană înțelege din discursul unei alte persoane. Nu este un rezumat, nu este o interpretare, ci conține ceea ce a fost spus. Nu se judecă și nu este evaluată informația auzită. Parafrazarea se folosește atunci când:

- vrem să arătăm că am ascultat, că suntem atenți și concentrați la ce spune participantul;
- vrem să verificăm cât de bine am înțeles intențiile participantului care ne-a prezentat ceva. În cazul în care nu am înțeles bine ce a vrut să spună, participantul are ocazia să clarifice sau să își prezinte încă o dată ideea;
- vrem să structurăm conversația și să ne centram atenția pe chestiunile discutate;
- vrem să subliniem interesul și înțelegerea față de ceea ce spune participantul și să îl încurajăm să-și continue discursul;
- vrem să clarificăm pentru grup ce a spus unul dintre participanți.
- Se vor folosi expresii de felul: „Dacă am înțeles corect...”, „Înțeleg că întrebi despre...”, „Spunând asta, ai vrut să subliniezi...”

Confirmarea

Confirmarea se folosește atunci când formatorul dorește să arate că ascultă cu interes și vrea ca participantul să își continue discursul. Se folosește:

- mai ales la începutul întâlnirii și/sau când vorbește un participant reticent;
- pentru a încuraja participanții mai puțin activi să se implice, pentru a arăta interesul față de cele spuse de ei;
- prin semnale nonverbale: a da din cap, a stabili contact vizual, a zâmbi, a confirma verbal în mod laconic („Oh, da”, „da, înțeleg”) sau mai complex („Vrei să mai adaugi ceva?”).

Brainstorming-ul

Brainstorming-ul este o modalitate optimă de identificare a unor soluții ce vizează o problemă pe marginea căreia majoritatea absolută a participanților sunt în stare să-și exprime propria opinie. Metoda stimulează gândirea critică și generează un număr considerabil de alternative.

La etapa inițială pe tablă sau pe un poster va fi fixată esența problemei care necesită soluții. În timpul ședinței participanții sunt rugați să se gândească la cât mai multe idei și variante de soluții. Se insistă asupra recoltării unui număr cât mai mare de idei, încurajându-se exprimarea spontană a ideilor, fără cenzura polemicii, fără opinii critice. Formularea ideilor este însoțită de înregistrarea lor pe poster.

După sfârșitul etapei de înregistrare a ideilor, urmează etapa evaluării pentru aprecierea și constituirea soluțiilor. În această etapă se reiau ideile, se selectează, se interpretează și se construiesc soluțiile sau se realizează sarcina pentru care a și fost realizată ședința de brainstorming.

Discuția

Discuția este metoda care cere de la formator eforturi suplimentare. În acest caz, materia va fi însușită în comun, participanții implicându-se în discuție, având experiențe și cunoștințe prealabile. Sarcina formatorului este să conducă discuția prin întrebări și contribuții bine țintite, fără ca discuția să se transforme într-un simplu joc de întrebări și răspunsuri. Un avantaj al discuției constă în faptul că cel puțin unii dintre participanți devin activi, în cazul în care formatorul are un tact pedagogic corespunzător. În schimb, alții se vor ascunde și nu vor apărea în prim plan – pentru că nu doresc acest lucru sau pur și simplu că nu au cunoștințe pe care să le poată aduce în discuție.

Studiul de caz

Studiul de caz este o metodă de formare și de învățare activă ce constă în analiza și dezbaterăa unui caz propus, care mijlocește confruntarea directă cu o situație din viața reală, autentică. Cazurile folosite în instruire iau diferite forme. Ele pot fi destul de lungi, descriind complet o situație care există sau a existat. Acestea pot fi scurte și incitante, ca o schiță. Orice formă ar avea, scopul este același – să-i facă pe participanți să sintetizeze concluzii dintr-o serie de fapte ce duc la deciziile pe care ei le pot adapta la propria persoană.

Rolul formatorului este de a teoretiza rezultatele analizei cazului în așa fel, încât participanții să simtă valoarea contribuției lor și să recunoască valoarea acestui efort pentru atingerea obiectivelor de învățare.

Jocul de rol

Jocul de rol este o metodă de formare activă, bazată pe explorarea experienței participanților, oferindu-le un scenariu în care fiecare persoană are un anumit rol de jucat. Este o metodă bună prin care participanții pot fi puși în situația de a folosi în practică

elemente teoretice în situațiile cât mai apropiate de cele firești. Elementul principal al acestei metode este discuția și învățarea mai mult din propria experiență și din experiența celorlalți participanți.

Scopul jocului de rol constă în:

- contribuirea la conștientizarea de către participanți a multiplelor perspective, valori, stiluri de comunicare și norme culturale, precum și învățarea cum să le facă față;
- asigurarea aplicării în practică a unei game variate de abilități, precum: comunicarea cu copilul, reacțiile emoționale, negocierea, soluționarea conflictelor;
- însușirea aptitudinilor practice pentru a face față situațiilor neprevăzute;
- scoaterea în evidență a variatelor opțiuni pentru rezolvarea unor situații dificile.

Sugestii pentru eficientizarea relației formator-părinți

Este important ca atunci când lucrează cu părinții, formatorul să țină cont de o serie de aspecte importante:

- nu trebuie ignorate nici părerile, nici nevoile părinților;
- accentul trebuie pus pe situații concrete, specifice;
- părintele trebuie investit cu încrederea că este capabil să își crească propriul copil, chiar și la distanță și, în acest sens, trebuie ajutat în dezvoltarea încrederii în sine și în propriile competențe, fără a-l condamna, stigmatiza și învinui;
- fiecare individ are propriul bagaj de experiențe și competențe care pot fi valorificate în interesul copiilor și fiecare din aceste experiențe și competențe poate fi de folos;
- cunoștințele trebuie să aibă o valoare practică.

Gestionarea situațiilor dificile în cadrul formării

Situațiile dificile pot apărea din mai multe cauze. Pe de o parte, dintr-o relație problematică între formator și participanți. În acest caz, cea mai bună metodă de instruire este inutilă. Participanții vor fi nemulțumiți și vor participa doar forțat – dacă o vor face. Pe de altă parte, pot apărea și probleme între unii dintre participanți sau unii participanți pot produce comportamente nepotrivite. Formatorul trebuie să fie pregătit și să reacționeze adecvat.

Posibile motive pentru situații dificile în cadrul formării/instruirii:

- Subiectul training-ului nu îi interesează pe participanți.
- Prezentarea e plictisitoare și nu e suficient de diversă.
- Formatorul se grăbește, nu expune cum trebuie materia dificilă și îi suprasolicită pe participanții.
- Formatorul nu îi solicită suficient pe participanți, ci insistă pe descrieri prea lungi ale unor contexte pe care participanții le cunosc deja.
- Formatorul este confuz în trasarea sarcinilor.

- Formatorul ține prea puțin seama de dorințele și nevoile participanților.
- Formatorul se pierde în detalii.
- Formatorul are o atitudine autoritară de coordonare a training-ului.

Sugestii pentru a reacționa treptat la tulburări:

- Treceți cu vederea atitudinile deranjante. Evitați contactul vizual cu participantul care creează probleme. Poate acesta va înceta din proprie inițiativă sau poate veți fi ajutat de alți participanți, de pildă, prin priviri enervate.
- Arătați-vă dezaprobarea printr-o mimică și o gestică adecvate (de ex., privire care sugerează îndoiala, încruntare etc.).
- Faceți o remarcă indirectă (de ex., *Mai există și alte păreri?*).
- Faceți o remarcă directă (de ex., *Puteți, vă rog, să reveniți la obiectul discuției?*)
- Propuneți o discuție în pauză.
- Întrerupeți sesiunea pentru a clarifica situația.

Important: Fiți mereu prietenos, dar ferm. Încercați să păstrați liniștea. Reacționați cu tact și nu fiți meschin. În calitate de formator sunteți un model pentru atitudinea adoptată în cadrul programului de formare.

Monitorizarea pe parcursul cursului

Este deosebit de important pentru formator să realizeze o monitorizare și evaluare a participării și a progresului participanților la fiecare sesiune de formare și nu doar la final de curs, pentru că există mai mulți factori ce amenință buna derulare a cursului și anume riscul:

- de a „bombarda” părinții cu noțiuni pe care nu le înțeleg, de a le vorbi „criptat”, utilizând excesiv limbaj de specialitate, ceea ce îi poate determina să renunțe să mai participe la următoarele ședințe sau doar să participe fără o implicare activă.
- de a nu răspunde nevoilor specifice ale beneficiarilor, de a le eroda interesul și încrederea față de principiile și beneficiile educației pozitive.
- de a crea confuzie și de a-i face pe participanți să acționeze greșit, ceea ce, ulterior, îi va convinge că tot ce știau ei anterior era mai bine;
- de a nu mai participa la asemenea cursuri de instruire și de a respinge a priori principiile educației pozitive.

Monitorizarea pe durata cursului se poate realiza cu ajutorul unor fișe individuale de lucru pe care părinții le completează la fiecare sesiune, răspunzând la un set de întrebări, cu ajutorul temelor pentru acasă, a discuțiilor și întrebărilor, prin rezolvarea de exerciții, inclusiv pe baza unor studii de caz.

Această componentă de documentare a progresului înregistrat la fiecare sesiune de lucru, simultan cu consemnarea feedback-ului din partea participanților, este ceea ce permite adaptarea din mers a suportului de curs la nevoile participanților, dar și învățarea continuă și îmbunătățirea sesiunilor de informare.

Modulul 1: MIGRAȚIA PARENTALĂ ȘI DECIZIA DE PLECARE

SCOPUL

Asumarea responsabilității deciziei de a pleca prin conștientizarea provocărilor.

OBIECTIVELE

La finalizarea activității participanții vor fi capabili:

- să identifice motivele reale ce sunt/ar putea fi la baza deciziei de a pleca la muncă peste hotare;
- să determine efectele migrației parentale;
- să recunoască provocările migrației parentale;
- să evalueze resursele care oferă reziliență familiei;
- să analizeze procesul de luare a deciziei.

DURATA: 90 min

MATERIALELE NECESARE

Markere, flipchart, bandă adezivă, fișe resurse.

PAȘII

1 Prezentarea

În funcție de formatul training-ului (online sau offline), facilitatorul va selecta o activitate potrivită pentru cunoașterea și prezentarea participanților.

Se va explica scopul și obiectivele training-ului.

2 Activitatea „Motive ale migrației parentale”

Facilitatorul va iniția o discuție liberă privind motivele plecării adulților la muncă peste hotare. Probabilitatea este mare ca participanții să exprime inițial motive ce țin de aspecte economice (sărăcie, salarii/pensii mici) și/sau nevoi de creștere a copiilor (alimentare, îmbrăcăminte, încălțăminte, școlarizare etc.). Facilitatorul va scrie pe flipchart lista motivelor exprimate.

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va solicita participanților să scrie în chat, apoi va face o generalizare prin a grupa motivele expuse după criterii – economice, familiale etc.

Facilitatorul va invita participanții să reflecteze individual și să scrie în caiet/foie 2-3 motive personale (lipsuri, nevoi) care i-ar face să ia decizia de a pleca la muncă peste hotare.

Facilitatorul va atrage atenția să se gândească la motive dincolo de cele enunțate mai sus. Acestea nu vor fi vociferate. Ulterior vor fi folosite pentru alte activități.

3 Activitatea „Efectele și provocările migrației parentale”

Facilitatorul propune participanților să discute despre efectele migrației parentale. Participanții vor fi împărțiți în 4 grupuri. Sarcina grupurilor – a identifica efectele pozitive și provocările migrației parentale asupra copiilor, familiei, comunității, societății.

Se va aplica metoda didactică *Mozaic*. Fiecare grup va primi marchere, câte o coală flipchart pe care sunt notate cuvintele „copii”, „familie”, „comunitate”, „societate”. Timp de 1 min participanții vor nota în două coloane efectele pozitive și negative. După 1 min se vor schimba colile de la o echipă la alta în direcția acelor de ceasornic. Timp de 1 min echipele completează, apoi din nou are loc rotația colilor de flipchart, până când coala de flipchart ajunge la grupul inițial. În felul acesta, fiecare grup va contribui la completarea listei.

Cele patru coli de flipchart vor fi afișate, participanții vor fi rugați să analizeze și să formuleze concluzii.

Dacă sesiunea este în format online, activitatea se va limita la repartizarea în 4 echipe. Respectiv fiecare echipă va lucra pe identificarea efectelor pozitive și a provocărilor asupra unui singur factor- copii, familie, comunitate, societate.

REFLECȚII

- Ce impresie v-a creat activitatea?
- Ce lucruri noi ați aflat?
- Ce a fost util pentru dvs?
- Ce părere aveți acum despre migrație și munca peste hotare?
- Ce credeți că a facilitat efectele pozitive?
- Ce considerați că ar trebui de făcut pentru a face față provocărilor? (facilitatorul va ghida discuția spre a-i face pe participanți să conștientizeze necesitatea asumării deciziei de plecare și responsabilizarea pregătirii pentru plecare).

4 Activitatea „Resurse”

Facilitatorul va solicita participanților să completeze individual fișa resursă nr.1, gândindu-se la viață în general, nu neapărat la o situație concretă. După completare facilitatorul va invita participanții să circule prin sală și să formeze perechi cu care să împărtășească ceea ce au scris. La semnalul *Stop* ei urmează să formeze alte perechi. Timp de 7-10 min participanții vor împărtăși și vor cunoaște experiențele altor colegi.

După „plimbarea” prin sală, facilitatorul solicită participanților să ia loc și să recitească fișa completată de ei și dacă consideră necesar- să schimbe sau să completeze fișa în baza comunicării cu ceilalți participanți.

Dacă sesiunea este în format online, după completare vor fi formate grupe câte 4-5 persoane. Participanții vor împărtăși unul altuia fișa completată.

REFLECȚII

- Ce credeți că ați realizat în această activitate?
- Ce efect a avut schimbul de experiență?
- Ce legătură este între ceea ce ați făcut în activitate și luarea deciziei de a pleca la muncă peste hotare?

Activitatea „Decizie asumată”

Facilitatorul va informa participanții despre etapele luării unei decizii (Fișa resursă nr 2).

Apoi va repartiza participanții în 4 grupuri și le va distribui 4 studii de caz (Fișa resursă nr. 3). Participanții sunt solicitați să analizeze procesul de luare a deciziei din studiul de caz și să explice ce ar fi făcut altfel, dacă ar fi fost în situația respectivă.

Fiecare echipă prezintă studiul de caz și rezultatele discuțiilor.

REFLECȚII

- Cum v-ați simțit în cadrul acestei activități?
- Ce aspect/momente v-au creat dificultăți?
- Cum le-ați depășit? Ce/cine v-a ajutat?
- Ce lecții ați învățat pentru dvs. personal?

RESURSE PERSONALE

Ce calități le am care mă ajută să fac față provocărilor vieții?	
Ce pot face/la ce mă descurc bine/ce sunt capabil/ă să fac?	
Cine din jurul meu ar putea să mă susțină/ajute?	
Cine sunt persoanele mele de încredere?	
Ce organizații/instituții de stat/private ar putea să-mi fie de ajutor și sunt disponibile?	

ETAPELE DE LUARE A DECIZIEI

Viața noastră este ca un drum lung, pe parcursul căruia orice persoană ia un șir de decizii. Mai târziu, pe unele le apreciem ca fiind bune, aducătoare de satisfacții, pe altele le regretăm. Din toate, însă, învățăm câte ceva despre lumea în care trăim și despre noi înșine. Majoritatea deciziilor le luăm fără a ne fixa atenția asupra acestui lucru, fiindcă există un automatism în comportare, creat de practica mai multor ani. Dar sunt și decizii care, înainte de a fi luate, necesită raționamente speciale, o analiză profundă a variantelor.

Ceea ce trebuie să conteze în luarea unei decizii corecte sunt consecințele pe care le va avea această decizie asupra noastră și, uneori, asupra întregii noastre vieți. Destul de frecvent, luarea unei decizii are repercusiuni nu numai asupra individului care a luat decizia dată, dar și asupra altor persoane – familie, prieteni, colegi.

Deși, uneori, ne este greu să identificăm mecanismul luării unei decizii, îl parcurgem totuși la nivelul subconștientului. În linii generale, putem menționa că procesul de luare a unei decizii constă din următoarele etape:

- **Identificarea problemei.** Fiecare problemă presupune o decizie; dacă există mai multe probleme, pentru fiecare dintre ele va trebui să luăm decizii separate.
- **Analiza informației disponibile.** În această etapă se colectează toată informația disponibilă cu privire la problema dată, la resursele sociale, psihologice, la sfaturile din partea celor pe care îi credem mai competenți și a celor care au trecut prin experiența migrației.
- **Explorarea alternativelor.** Se desfășoară un asalt de idei privind soluțiile posibile și se întocmește o listă a eventualelor soluții pentru această problemă.
- **Evaluarea alternativelor și alegerea variantei optime.** Dintre multele variante la care ne gândim o alegem pe cea mai adecvată. Nu există decizii bune sau proaste. Alegerea o facem în urma evaluării posibilelor scenarii generate de variantele de decizii pe care le-am luat în calcul. Se analizează avantajele și dezavantajele alternativelor, efectele posibile de scurtă durată și provocările de viitor.
- **Aționarea conform deciziei luate și asumarea responsabilității pentru consecințe.** Decizia luată este bună în momentul în care ea duce spre soluționarea problemei cu consecințe minime.
- **Revizuirea deciziei luate și postevaluarea.** Odată decizia luată, ea generează anumite efecte. Unele pot fi prevăzute în momentul alegerii soluției, altele- nu. Trebuie să revizuiem toate evenimentele care au decurs din luarea deciziei și din contextul în care au evoluat acestea.

O decizie nu poate fi catalogată ca bună sau rea, corectă sau eronată în sine, ci trebuie judecată în funcție de cantitatea și calitatea informației de care dispunem, de contextul în care a fost luată hotărârea și de aptitudinea (exersată, sprijinită, educată) de a lua decizii.

STUDII DE CAZ

1. Ioana și Luca au o căsnicie de 10 ani. Au venit în satul X imediat după ce au absolvit colegiul. Fiind repartizați ca tineri specialiști, primăria le-a dat în chirie o căsuță care era de mult timp părăsită. Împreună au trei copii- două fete (9 și 7 ani) și un băiat (2 ani). Soții lucrau împreună la întreprinderea din localitatea vecină. Ioana fiind în concediu de maternitate, familia se întreținea doar din venitul lui Luca. Fetele mergeau la școală, învățau bine, doar că părinții nu reușeau să le ofere tot ce li se cerea la școală. Soții nu au rude, deoarece ambii și-au pierdut părinții la vârste fragede. Fiind mai rezervați social în comportament, nu și-au făcut mulți prieteni. Comunică mai mult cu vecinii. Luca își dă seama că nu o mai poate duce tot așa, copiii trebuie puși pe picioare, soția lui mai are și o problemă de sănătate și, într-una din seri, după o discuție cu vecinul care tot îi povestea cât de bine câștigă lumea în Germania, a decis brusc că doar asta e soluția – să plece să muncească la negru. Îl rugase pe vecin să afle dacă cineva din cunoscuții lui îl poate angaja la muncă. Peste câteva zile o anunță pe Ioana cu privire la decizia lui, se eliberează de la serviciu, își face valiza și pleacă.

2. Lilia, de 45 de ani, rămase văduvă la 40 de ani. Locuiește cu doi copii ai săi (fiica de 22 ani și băiatul de 15 ani). A muncit în învățământ toată viața și a fost nevoită să lucreze cu două norme pentru a-și întreține copiii. După decesul soțului nu a mai interesat-o viața personală, decât cea a copiilor, precum și serviciul. Fiica își face studiile la facultate prin contract. Băiatul urmează să meargă la colegiu după 9 clase. Lilia le are în grija sa pe mama și pe mama soacră. Una din ele este grav bolnavă. Lilia este stimată și respectată în localitate, deseori vecinii, dar și alți consăteni, o ajută în ale gospodăriei. A reușit să obțină indemnizații destul de bune pentru bătrânele pe care le îngrijește, menține relații foarte bune cu medicii și asistentele sociale. Cu toate acestea, tot mai mult și mai mult îi trece prin minte gândul să meargă peste hotare pentru câțiva ani, să mai adune niște bănuți („măine-poi-măine fata trebuie măritată, băiatul – la facultate și însurat”). S-a gândit mult, s-a sfătuit cu copiii și a decis să plece. Dar înainte de a face pasul acesta, i-a rugat pe copii să găsească agențiile care oferă contract de muncă. A discutat pe îndelete cu asis-

tenții sociali pentru fecior și cele două mame. Fiica îi susținea decizia, iar feciorul nu prea dorea ca ea să plece. Și totuși Lilia a plecat.

3. Familia Morari e formată din doi soți Alex (35 ani) și Olga (32 ani), locuiesc în casa părintească cu ai lor doi copii (băiatul de 10 ani, fata de 4 ani) și cu părinții lui Alex. Nu departe, în vecinătate, locuiesc părinții Olgăi și fratele acesteia cu familia sa. Alex este unicul fecior. Actualmente el nu are de lucru, fiind programator de profesie. Olga este economista la o bancă din localitate. Olga își dorește să treacă cu traiul în oraș, pe când Alex – nu. Olga vine cu mai multe argumente pentru viitorul familiei și a copiilor, vrea să avaseze în carieră. Olga este susținută de părinții ei. Ea își dă seama că doar din salariul ei nu-și va putea procura locuință în oraș. Având intenții din cele mai bune, se gândi că copiii, de bine- de rău, sunt cu tata, cu bunicii și ce-ar fi dacă ar pleca la muncă peste hotare unde, zice lumea, îți poți agonisi niște bani într-un timp mai scurt. Mai sunt și prietene de-ale ei care, plecând peste hotare, deja și-au procurat apartamente în oraș. Olga este omul care, dacă-și pune în gând ceva, merge până la capăt. În pofida faptului că soțul nu accepta ideea ei, oricum într-o zi l-a anunțat că are bilet cumpărat și pleacă.

4. Lucica are 13 ani, locuiește cu mama care divorțase acum 5 ani. Lucica este atașată de tata, ei au un orar de întâlniri. Mama ei, Sanda (32 ani), lucrează în calitate de vânzătoare, este o persoană nemulțumită de viață, destul de agresivă în relațiile sale cu fiica. Tatăl Lucicăi (40 ani) este recăsătorit. Soția acestuia o invită deseori pe Lucica la ei acasă sub pretextul să mențină relația cu tata, ca în final să stea cu copilul lor vreo câteva ore, până ea își face treburile personale. Lucica frecvent se certa și o învinovătea pe mama pentru divorțul lor, spunându-i că vrea să locuiască cu tata, deoarece ea (mama) nu are suficienți bani, pentru a cumpăra ceea ce are nevoie. După o perioadă îndelungată de certuri, Sanda a dedus că nimeni nu mai are nevoie de ea și a decis să plece peste hotare. Fără a discuta cu ex-soțul ei, a informat-o pe Lucica că în curând va pleca, să facă mulți bani pentru ea.

Modulul 2: PREGĂTIREA FAMILIEI ȘI A COPIILOR PENTRU PLECAREA PĂRINTELUI/ PĂRINȚILOR

SCOPUL

Pregătirea familiei pentru plecarea părinților/părintelui prin aducerea la cunoștința copiilor.

OBIECTIVELE

La finalizarea activității participanții vor fi capabili:

- Să identifice calitățile copiilor, punctele vulnerabile în funcție de particularitățile de vârstă și necesitățile copiilor.
- Să determine momentele potrivite de comunicare cu copilul privind intenția de plecare.
- Să formuleze mesaje adresate copiilor privind intenția de plecare.
- Să argumenteze necesitatea includerii copiilor în procesul decizional.

DURATA: 90 min

MATERIALELE NECESARE

Markere, flipchart, bandă adezivă, foițe cu lipici, fișe resurse.

PAȘII

1 Prezentarea

În funcție de formatul training-ului (online sau offline), facilitatorul va selecta o activitate potrivită pentru cunoașterea și prezentarea participanților.

Se va explica scopul și obiectivele training-ului.

2 Activitatea „Îmi cunosc copilul/copiii”

Facilitatorul invită participanții la un joc energizant.

Se vor repartiza participanților câte trei indicatoare cu inscripția DA, NU ȘTIU, NU.

Participanții vor răspunde la întrebările adresate de facilitator prin ridicarea indicatorului cu răspunsul. Facilitatorul, la necesitate, va completa întrebările sugerate cu întrebări de concretizare.

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va folosi aplicația „sondaj” pentru a primi răspuns la întrebările de mai jos.

Lista de întrebări sugerate:

- Copilul dvs. este sociabil?
- Copilul dvs. are mulți prieteni?
- Copilul dvs. se simte bine în comunicare cu adulții?
- Copilului dvs. îi place să danseze? (Ce stil de dans?)
- Copilului dvs. îi place să citească? (Care este ultima carte citită? Despre ce îi place să citească?)
- Copilul dvs. are un hobby/o pasiune? (Care anume?)
- Copilul dvs. este admiratorul unei trupe de muzică/aunui cântăreț? (Cum se numește trupa/ cântărețul?)
- Copilul dvs. are bucate preferate? (Ce anume?)
- Copilul dvs. alege/asortează vestimentația?
- Copilul dvs. preferă/se descurcă bine la științele reale?
- Copilul dvs. preferă/se descurcă bine la materiile umaniste?
- Copilul dvs. comunică deschis cu dvs.?
- De la 0 la 100 evaluați cât de bine vă cunoașteți copilul?
- Este sau nu necesar să ne cunoaștem copiii? De ce?

3 Activitatea „Universul copilului meu/copiilor mei”

Facilitatorul va distribui fiecărui participant fișa resursă nr. 1 cu desenul unui copac și fișa resursă nr.2 cu caracteristici și nevoi de dezvoltare a copiilor. Sarcina va fi- să se gândească la copilul său (în cazul mai multor copii, să se gândească la unul, menționând că este un exercițiu care poate fi realizat acasă privitor la toți copiii din familie.). Participanții vor completa desenul copacului, fișa nr. 2 va fi sugestivă.

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul fie transmite fișa tuturor participanților prin chat, fie solicită participanților să deseneze pe o coală de hârtie un copac și să completeze, respectând instrucțiunea din fișă.

REFLECȚII

- Cum v-ați simțit în timpul realizării sarcinii?
- A fost ușor sau dificil să vă concentrați atenția și să descrieți universul copilului dvs.?
- Priviți atent desenul din fața dvs. și încercați să vedeți lumea prin ochii copilului. Ce vedeți?
- Dacă ar vorbi acest desen, ce mesaj ar transmite?
- Ce impact a produs asupra dvs. sarcina și acest desen?
- Dacă ați fi în prag de decizie de a pleca la muncă peste hotare, cum v-ar influența desenul și mesajul acestuia?
- Ce concluzie formulați pentru dvs. ?

Activitatea „Explozia stelară”

Facilitatorul comunică participanților că urmează să discute despre pregătirea copilului/copiilor pentru plecarea părinților. Înainte de a anunța sarcina activității, facilitatorul adresează întrebarea: *Cum credeți care sunt cele mai frecvente întrebări pe careși le adresează părinții înainte de a pleca la muncă în străinătate?*

Participanții vor forma 5 echipe. Fiecare echipă va primi o coală flipchart pe care este desenată o stea mare (Fișa resursă nr. 3). În fiecare colț vor fi scrise 1-2 întrebări, la care echipele vor trebui să răspundă, prin acroșarea foițelor cu lipici.

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul transmite fișa tuturor participanților prin chat, împarte grupul în 5 camere pentru a răspunde la întrebările din colțul steluței.

După ce toate echipele au completat, colile flipchart se acroșează pe perete și se analizează răspunsurile la întrebări, unul câte unul.

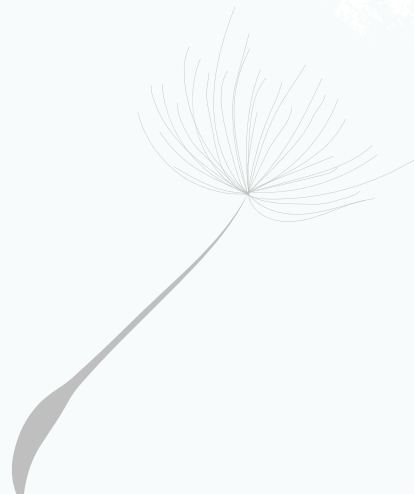
Facilitatorul va interveni în completarea sau, dacă este cazul, corectarea răspunsurilor prin consultarea fișei resurs nr. 4.

REFLECȚII

- Ce impresie v-a creat activitatea?
- Ce lucruri noi ați aflat?
- Ce a fost util pentru dvs.?
- Ce părere aveți acum, despre etapa de pregătire a familiei înainte de plecare?

La final facilitatorul va solicita fiecărui participant să elaboreze în scris mesajul adresat copiilor/copilului (3-4 propoziții). Se va citi în voce, la dorință.

Facilitatorul va ruga participanții să formuleze concluziile finale ale sesiunii.

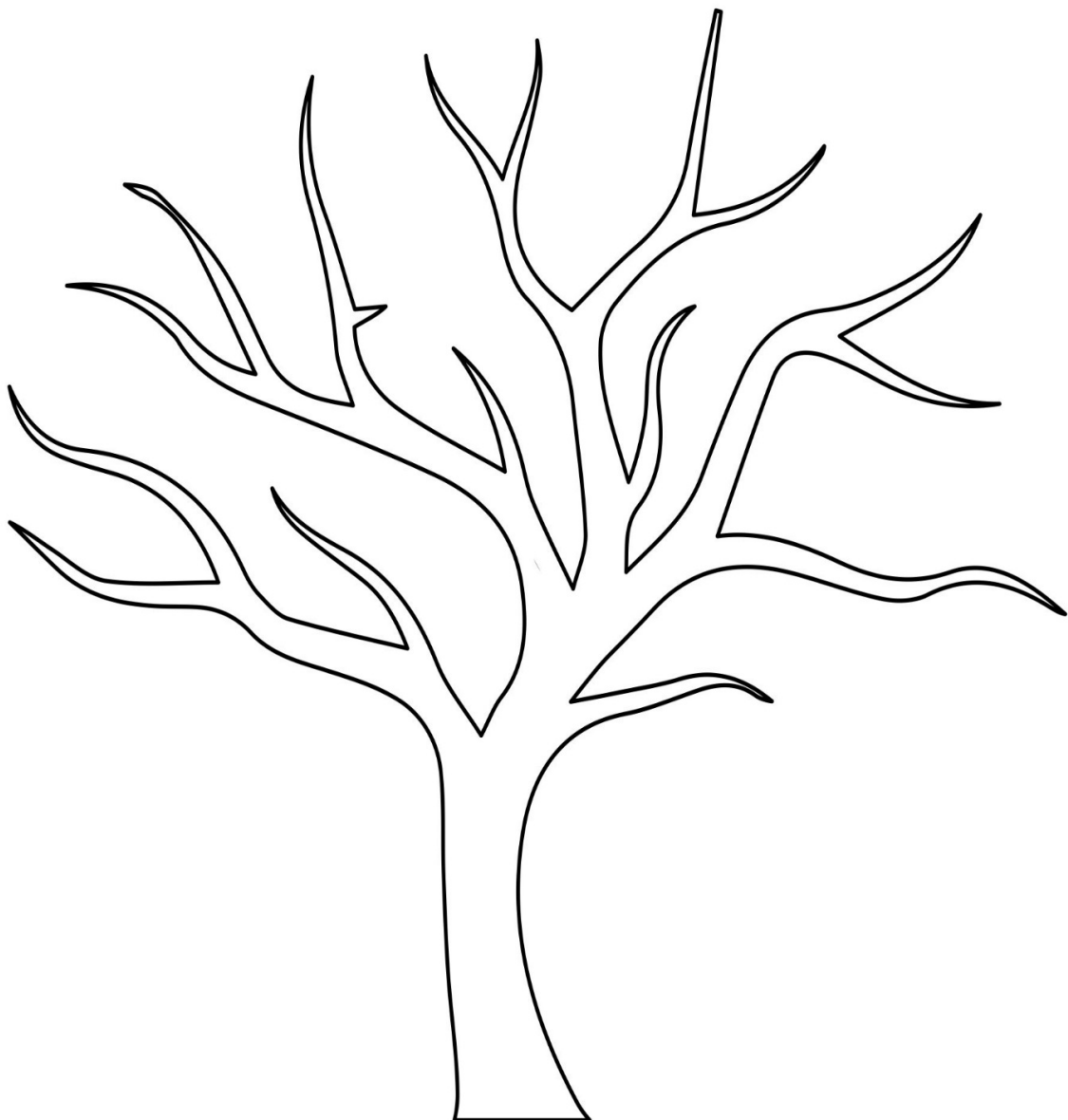

Desenul copacului

Instrucțiune:

Copacul de mai jos reprezintă UNIVERSUL COPILULUI. Completează desenul cu:

- **Rădăcinile** sunt nevoile copilului – numește ce nevoi are copilul tău, corespunzătoare vârstei.
- **Tulpina** este vârsta copilului – caracterizează copilul, corespunzător vârstei.
- **Ramurile** sunt aptitudinile copilului – numește ce predispoziții, capacități are copilul, ce poate să facă. La ce se descurcă bine.
- **Frunzele** sunt virtuțile copilului – numește ce calități are copilul tău care s-au dezvoltat prin educație.
- **Florile și fructele** sunt succesele copilului – numește toate reușitele și succesele copilului.

Caracteristici și necesități de dezvoltare a copiilor²

Vârsta	Caracteristici	Necesități
0 – 3 ani	<ul style="list-style-type: none"> ■ se dezvoltă atașamentul puternic față de persoanele apropiate, neîncrederea în persoanele străine; ■ învață să comunice destul de bine, cunoscând gesturile și cuvintele; ■ manifestă dorința de a studia lumea înconjurătoare; ■ posedă dorința de control (spune deseori „Nu”). 	<ul style="list-style-type: none"> ■ stabilitate în îngrijire și obișnuințe; ■ relații sigure; ■ conștientizare că un adult iubitor este întotdeauna disponibil; ■ dragoste, protecție și flexibilitate.
3 – 7 ani	<ul style="list-style-type: none"> ■ dezvoltă caracter jucăuș; ■ este curios, adresează multe întrebări; ■ folosește jocul imaginar; ■ devine tot mai încrezător în sine; ■ se implică în lumea din afara familiei; ■ stabilește relații cu alți copii; ■ înțelege limitele stabilite de adulți. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ stabilitate în îngrijire și obișnuințe; ■ disciplinare formată după aceleași reguli; ■ dorința de a fi cu ambii părinți și cu fiecare separat; ■ dragoste, protecție și flexibilitate; ■ reamintire că separarea de părinte nu este din vina lor.
7 – 11 ani	<ul style="list-style-type: none"> ■ se dezvoltă legături de atașament cu alte persoane (profesor, antrenor etc.); ■ crește responsabilitatea față de acțiunile sale; ■ apare sentimentul datoriei, sentimentul de apartenență la școala, la clasa sa; ■ trăiește intens emoții și sentimente, dar încă nu are capacitatea de a le stăpâni; ■ este atras de lucrurile interzise și necunoscute. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ajutor din partea părinților la lecții; ■ ajutor pentru a stabili relații noi și pentru a dezvolta interese diferite; ■ petrecerea timpului cu fiecare părinte separat și împreună cu ambii părinți; ■ reamintire că separarea de părinte nu este din vina lor; ■ comunicare mai deschisă cu ambii părinți; ■ nevoia de ocrotire și afecțiune.
11 – 14 ani	<ul style="list-style-type: none"> ■ manifestă tendințe accentuate de independență; ■ se dezvoltă fizic și sexual; ■ se intensifică relațiile cu persoanele de sex opus; ■ manifestă tendința de afirmare în grupul de semenii; ■ intră în confruntare, opoziție față de lumea adultă; ■ are schimbări de dispoziție, trece de la entuziasm la tristețe, de la jenă la agresivitate. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ afirmare de sine; ■ independență în acțiuni; ■ nevoie de recunoaștere; ■ susținere și încurajare; ■ nevoie de ocrotire și afecțiune; ■ înțelegere și flexibilitate din partea părinților cu privire la timpul petrecut cu prietenii; ■ reamintire că separarea de părinte nu este din vina lor; ■ comunicare mai deschisă cu ambii părinți.
14 – 18 ani	<ul style="list-style-type: none"> ■ este nonconformist și luptător activ pentru îndeplinirea dorințelor sale; ■ se confruntă și este în opoziție față de lumea adultă; ■ își creează propriul sistem de valori, referitoare la dreptate, egalitate; ■ are impresia că în grup (gașcă) se simte mai în largul său și astfel se poate opune mai cu determinare adulților; ■ are dorința de a se separa de familie. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ afirmare de sine; ■ independență în acțiuni; ■ nevoie de recunoaștere; ■ modele pozitive; ■ îndrumare fermă, potrivită și echitabilă; ■ înțelegere și flexibilitate din partea părinților cu privire la timpul petrecut cu prietenii; ■ comunicarea sentimentelor, dorințelor, așteptărilor față de părintele plecat; ■ nevoie de realizare profesională.

2 Broșura „Familii fără hotare: 20 Întrebări și Răspunsuri despre copii, pentru părinții care pleacă peste hotare”

Explozie stelară

Instrucțiune:

Răspundeți la întrebările fixate în colțurile steluței.

CE le spunem copiilor înainte de a pleca peste hotare?

CE mesaj așteaptă copiii de la părinți în cazul
în care aceștia decid să plece?

CÂND începem discuția
despre intenția de plecare?

CINE ar trebui să-i comunice copilului
despre intenția de plecare?

CUM pregătim moral și emoțional copiii
în legătură cu plecarea părinților?

CUM implicăm copiii în luarea
deciziei de a pleca?

DE CE copiii au reacții diferite
la comunicarea despre plecare?

Cutița cu sugestii pentru părinți³

Când încep discuția despre plecare?

- Cu suficient timp înainte de plecare, pentru a-l ajuta pe copil să se adapteze la schimbare.
- Când ai suficiente informații despre ce urmează să faci peste hotare.
- Când ai o claritate în privința următorilor pași.
- Când îi poți propune copilului câteva alternative cu cine va rămâne după plecare.
- Când te simți pregătit/ă să răspunzi la întrebările copilului și să faci față primelor reacții ale acestuia.
- Când dispoziția și starea generală a copilului este bună.

Evită

- Să exprimi în fața copilului dorința de a pleca, din intenția de a testa reacția acestuia.
- Să vorbești copilului despre dorința de a pleca, fără a avea un plan de viitor. Este prea devreme.

Ce îi vorbesc copilului?

- Vorbește-i copilului despre adevăratele motive care determină plecarea la muncă în străinătate. Folosește un limbaj pe înțelesul copilului.
- Explică-i clar necesitățile familiei, a căror satisfacere este importantă pentru toți.
- Formulează un scop concret, astfel încât toți membrii familiei să se simtă implicați în realizarea acestuia, fiecare după puterile lui.
- Explică-i copilului că el **nu are nici o vină** în intenția ta de a pleca la muncă în străinătate. Asigură-l pe copil că decizia privind plecarea la muncă peste hotare îți aparține.
- Comunică-i copilului unele detalii, cum ar fi: cu ce transport planifici să călătorești, în ce țară și localitate vei locui, în cât timp ajungi la locul destinației, cine te întâlnește, unde vei locui.
- Povestește-i copilului câte ceva despre țara și localitatea unde te vei afla.
- Dacă ești sigur ce muncă vei face, povestește-i copilului despre ce urmează să faci. Dacă nu știi exact tipul muncii, este suficient să-i spui „Presupun că lucrurile vor sta în felul următor...”, „Mi-ar place să fac ..., dar pentru început aș putea să accept ...”
- Întreabă părerea copilului: „Ce părere ai dacă mama sau tata ar pleca la muncă peste hotare? Ai rămâne pe un timp oarecare cu bunica? Sau cu mătușa/prietena/nana/unchiul?”
- Spune-i copilului că îți pasă cum se va obișnui după plecarea ta.
- Asigură copilul că te reîntorci peste ceva timp și, dacă cunoști aproximativ data, spune-i acest lucru.

3 Adaptat după Broșura „Familii fără hotare: 20 Întrebări și Răspunsuri despre copii, pentru părinții care pleacă peste hotare”

- Este recomandabil să întrebi **părerea copilului**, odată cu oferirea informației. Astfel, îi dai de înțeles că el nu este doar un copil, ci este membru al familiei și are dreptul la opinie. Spune-i că părerea lui contează pentru tine.

Evită

- Expresii generale de genul „...plec pentru viitorul tău/nostru”, „...plec să trăim mai bine”, „...plec că așa trebuie”, „...dacă statul nu-mi dă salariu, n-avem încotro”, „... pentru condiții mai bune”, „Vreau să ofer tot copiilor, ca ei să nu ducă lipsă de nimic”, „Vreau să fim și noi în rând cu lumea, să avem o casă frumoasă, să fim gospodari”
- Responsabilizarea copilului pentru plecarea ta, prin expresii de genul: „pentru tine plec”, „pentru ca să-ți cumpăr ție ... (telefon, computer etc.)”, „pentru că ție îți trebuie multe lucruri”
- Să oferi informații sau detalii despre care nu ești sigur/ă.
- Să faci promisiuni de care nu ești sigur/ă.
- Exagerarea efectelor benefice ale plecării, de ex. „O să fie bine, o să vezi tu. Șase luni o să treacă repede”
- Să faci glume pe seama copilului, de ex. „Plec deoarece nu mă ascuți, nu faci nimic, înveți rău”
- Să minimizezi impactul plecării asupra copilului, de ex. „Hai lasă, o să te obișnuiești repede. O să-ți treacă”
- Să atribui copilului tău comportamentul altor copii, de ex. „Toți copii trec prin asta, o să treci și tu”

De ce copiii au reacții diferite la comunicarea despre plecare?

Informarea copilului despre plecarea la muncă peste hotare este similară unei situații de separare. Reacțiile copilului pot fi diferite: negare, furie, tristețe, frică, îngrijorare, nepăsare, bucurie.

Pentru a înțelege ceea ce simte copilul, ar fi bine să vorbești despre planurile tale, precum și despre derularea acestora, în prezența copiilor.

Ce faci?

Orice reacție emoțională și/sau comportamentală ar avea copilul:

- oferă-i timp și spațiu copilului, dar nu-l pierde din câmpul vizual;
- acceptă și înțelege emoțiile și trăirile copilului;
- încurajează copilul să vorbească despre ceea ce-l deranjează, ce temeri are, să exprime ceea ce simte;
- fii alături atunci când el exteriorizează emoțiile, chiar dacă manifestă un comportament nepotrivit;
- validează emoțiile copilului;
- asigură copilul că distanța nu va diminua dragostea față de el;
- arată-i copilului că el este important pentru tine, fără a specifica că tocmai de asta ai și decis să pleci;
- ascultă cu atenție și răspunde la toate întrebările copilului despre cum el va trăi fără ca să-i fii alături, despre cum te vei descurca în străinătate.

Modulul 3: ASIGURAREA PROTECȚIEI LEGALE A COPIILOR RĂMAȘI ACASĂ URMARE A PLECĂRII PĂRINTELUI/PĂRINȚILOR LA MUNCĂ PESTE HOTARE

SCOPUL

Pregătirea părinților pentru plecare prin asigurarea protecției legale a copiilor.

OBIECTIVE

La finalizarea activității participanții vor fi capabili:

- să definească calitățile îngrijitorilor;
- să numească persoanele cu care trebuie să stabilească contacte înainte de plecare;
- să argumenteze necesitatea instituirii tutelei;
- să cunoască serviciile din localitate/ raionale/ municipale cu atribuții în protecția copiilor.

DURATA: 60 min

MATERIALELE NECESARE

Fișe resurse.

PAȘII

1 Prezentarea

În funcție de formatul training-ului (online sau offline), facilitatorul va selecta o activitate potrivită pentru cunoașterea și prezentarea participanților.

Se va explica scopul și obiectivele training-ului.

2 Activitatea „Îngrijitorul copilului”

Facilitatorul invită participanții la discuție liberă privind subiectul „îngrijitorul sau îngrijitorii copilului/ copiilor”. „Numiți persoanele în grija cărora de obicei este lăsat copilul/copiii după plecare”. Se va scrie pe flipchart lista persoanelor numite (de ex., buneii, vecinii, cumetra etc).

În cazul în care participanții se limitează doar la categoria rude, facilitatorul va stimula participanții să numească alte persoane care ar trebui implicate în protecția copiilor pe perioada absenței (de ex., asistentul social, cadrele didactice, primarul etc.)

După listare, facilitatorul va întreba ce rol are fiecare din persoanele numite.

În funcție de informația pe care o posedă participanții, facilitatorul va veni cu recomandări în baza fișei resursă nr. 1.

Un alt aspect important care merită a fi discutat este modalitatea de alegere a persoanei cu care rămâne copilul/copiii să locuiască.

- Imaginați-vă că intenționați să plecați la muncă peste hotare.
- Cine este persoana cu care ați prefera să lăsați copilul?
- După ce criterii alegeți persoana?
- Ce așteptări aveți de la această persoană?
- Cum ar trebui să se comporte cu copilul/copiii dvs?
- Care ar fi lista de atribuții/responsabilități?
- Care ar fi limitele? Până unde va îndeplini rolul de „mamă”/„tată”?
- Implicăm sau nu copilul în alegerea îngrijitorului?

Facilitatorul va ghida discuția, utilizând informația din fișa resursă nr.2

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va scrie lista persoanelor numite pe tabla albă accesibilă pe platformă ori va solicita participanților să scrie în chat. Informația din fișa nr. 2 poate fi prezentată prin PPT.

Activitatea „Legalizarea relației cu persoana în a cărei îngrijire rămâne copilul”

Facilitatorul întreabă participanții dacă au auzit cazuri în care familiile transnaționale au instituit tutelă temporară, care își asumă responsabilitatea pentru securitatea copilului/copiilor în perioada absenței părinților.

- Ce cunoașteți despre experiențele familiilor unde este instituită tutela temporară?
- De ce credeți că ar fi necesară instituirea tutelei temporare?
- De ce unele familii evită să instituie tutela temporară?

În rezultatul discuției facilitatorul va informa participanții despre aspectele legale privind instituirea tutelei temporare, în baza fișei resurse nr.3.

REFLECȚII

- Cum vă simțiți acum la final de sesiune?
- Ce lucruri noi ați aflat?
- Cum v-au influențat informațiile noi pe dvs.?
- Ce acțiuni veți întreprinde pentru asigurarea siguranței copilului?

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va prezenta structurat informația prin PPT.

Persoanele resursă în protecția și siguranța copiilor din familia transnațională

Părintele/părinții va/vor comunica cu specialiștii (cadrul didactic, medicul de familie, polițistul de sector, asistentul social) despre intenția de plecare. Va discuta despre posibilele reacții, emoții ale copilului ce pot avea loc după plecare, despre necesitățile copilului din perspectiva sănătății, securității și protecției. Va comunica în grija cui rămâne copilul și cu cine să țină legătura.

● Cadrele didactice (educatoare, dirigente) din instituția de învățământ

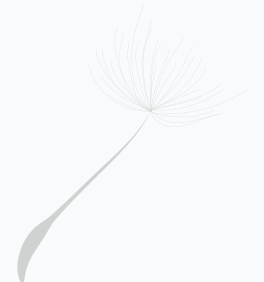
Atribuțiile cadrului didactic în raport cu familiile transnaționale:

- va lua contactele părintelui/părinților și a persoanei de încredere/a tutorelui;
- va monitoriza copilul/copiii în perioada de adaptare, după plecarea părintelui/părinților;
- la necesitate va acționa, pentru a oferi copilului/copiilor sprijinul psihoemoțional;
- la necesitate va contacta părintele/părinții, persoana de încredere/tutorele, pentru a lua o decizie și soluție potrivită, în vederea asigurării stării de bine a copilului/copiilor;
- va organiza grupuri de suport pentru susținerea copiilor rămași acasă;
- va organiza grupuri de suport pentru bunei și tutori, în vederea susținerii acestora și prevenirii efectelor negative asupra copiilor;
- la necesitate va referi copiii spre alte servicii din comunitate.

● Medicul de familie și asistenta medicală

Atribuțiile lucrătorului medical în raport cu familiile transnaționale:

- va monitoriza starea de sănătate a copilului;
- va urmări programul vaccinărilor;
- va realiza vizite periodice la domiciliul copilului, în scop de supraveghere;
- la necesitate va acționa pentru a oferi copilului/copiilor sprijinul psihoemoțional.

● Polițistul de sector

Atribuțiile polițistul de sector în raport cu familiile transnaționale:

- este responsabil de securitatea fiecărui copil;
- va monitoriza prin observare și vizite periodice la domiciliul copilului modul în care este asigurată securitatea și protecția copilului;
- va monitoriza copilul în situații de risc, prin a interveni la necesitate.

● Asistentul social / Specialistul în protecția drepturilor copilului (în lipsa acestuia asistentul social comunitar):

- va evalua și va monitoriza situația copilului, ai cărui părinți sunt plecați la muncă peste hotare;
- va realiza o *evaluare* atentă a situației părintelui în a cărui grijă a rămas copilul, pentru a vedea măsura în care acesta este capabil să răspundă nevoilor fizice, emoționale, educaționale și medicale ale copilului;
- va organiza activități de informare a părinților despre riscurile neînstituirii tutelei, despre riscurile neinformării autorităților tutelare locale privind plecarea din țară.

Aspecte legislative

Legislația națională stipulează că părinții sunt reprezentanții legali ai copilului lor și acționează în numele acestuia în relațiile cu toate persoanele și autoritățile, pentru a se asigura că drepturile și interesele legitime ale copilului sunt realizate (articolul 61 din Codul Familiei).

Anterior, părinții care decideau să plece pentru o perioadă de timp în străinătate, erau obligați să identifice un reprezentant legal care să aibă grijă de copilul lor, să-l supravegheze, să fie responsabil pentru viața și securitatea acestuia în lipsa lor. Cu părere de rău, rata părinților care lăseau copiii în grija unui reprezentant legal era foarte joasă, majoritatea părinților preferând să lase copiii în grija bunicilor sau a altor rude apropiate, fără a institui tutela asupra copilului.

Conform noilor prevederi legale, art. 13 din Legea nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, a fost completat cu o nouă formă de protecție – custodia – pentru copiii ai căror părinți planifică sau sunt plecați peste hotare, care a substituit forma anterioară de protecție – tutela/curatela.

Noțiuni generale

- **Autoritate tutelară locală** – primarii de sate (comune) și de orașe.
- **Autoritate tutelară teritorială** – secțiile/direcțiile de asistență socială și protecție a familiei/Direcția municipală pentru protecția copilului Chișinău. În municipiile Bălți și Chișinău autoritățile tutelare teritoriale exercită și atribuțiile de autoritate tutelară locală, cu excepția unităților administrativ-teritoriale autonome din componența acestora, în cadrul cărora atribuțiile de autoritate tutelară locală sunt exercitate de primarii unităților administrativ-teritoriale respective.
- **Specialist în protecția drepturilor copilului** – persoană angajată în cadrul primăriei (cu sau fără statut de funcționar public), cu studii în domeniul asistenței sociale, al pedagogiei, al psihologiei, al dreptului, al administrației publice sau în alte domenii umanitare conexe, care este deținătoare a diplomei de licență sau de masterat și care realizează activități de suport pentru exercitarea atribuțiilor autorității tutelare locale în domeniul protecției drepturilor copilului.
- **Reprezentant legal al copilului** – părintele copilului, persoană sau autoritate, desemnată, conform legii, să apere drepturile și interesele legitime ale copilului și să acționeze în numele copilului în materie de protecție, siguranță, ocrotire a sănătății, educație, proprietate și în alte domenii.
- **Responsabil legal al copilului** – persoană sau autoritate, desemnată, conform legii, să exercite drepturi și obligații aferente creșterii, îngrijirii și educației copilului, prin acordarea suportului fizic, emoțional, educațional și de dezvoltare, în conformitate cu drepturile și interesele copilului.
- **Custodia** – formă de protecție temporară a copilului ai căror părinți/unicul părinte se află vremelnic în altă localitate din țară sau de peste hotare, în scopul asigurării creșterii, îngrijirii și educației adecvate a acestuia.

Responsabilul legal al copilului

Modul de organizare și funcționare a serviciilor de asistență și protecție a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți este stabilit de către Guvern.

● Reprezentantul legal și responsabilul legal al copilului separat de părinți

(1) Exercițarea atribuțiilor de **reprezentant legal al copiilor** cu statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească este asigurată de către autoritatea tutelară teritorială, cu excepția copiilor plasați în serviciul tutelă/curatelă, pentru care reprezentantul legal este tutorele/curatorul.

(2) **Responsabilul legal al copilului** pentru copiii menționați la alineatul (1) este:

- tutorele/curatorul, asistentul parental profesionist ori părintele-educator – în cazul copiilor aflați în servicii de plasament de tip familial;
- administrația serviciilor de plasament de tip rezidențial – în cazul copiilor aflați în serviciile respective;
- custodele – în cazul copiilor asupra cărora este instituită custodia.

● Custodia copiilor ai căror părinți/unicul părinte se află temporar în altă localitate din țară sau peste hotare

În cazul copilului separat de părinți din cauza aflării temporare a părinților/unicului părinte pentru o perioadă mai mare de 2 luni în altă localitate din țară sau peste hotare, autoritatea tutelară locală instituie custodia asupra acestuia, ca formă de protecție temporară a copilului, în scopul asigurării creșterii, îngrijirii și educației adecvate a acestuia.

Părinții/unicul părinte care intenționează să plece temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare (la muncă, studii, tratament sau din alte motive) sunt obligați să depună la autoritatea tutelară locală de la locul de trai al persoanei/persoanelor care urmează să exercite custodia **cererea privind instituirea custodiei asupra copilului și declarația privind acordul persoanei/persoanelor respective**, conform modelului aprobat de către Guvern. Părinții/unicul părinte care se află mai mult de 2 luni în altă localitate din țară sau de peste hotare, urmează să depună **documentele** sau să le transmită autorității tutelare locale:

- prin scrisoare recomandată, adresată autorității tutelare locale;
- prin mesaj electronic pe adresa electronică oficială a autorității tutelare locale, cu denumirea mesajului „Confidențial. Articolul 13/140/2013”;
- prin intermediul persoanei în a cărei grijă se află copilul sau prin intermediul altor persoane.

Aceste prevederi se aplică și pentru tutorii/curatorii care se află temporar ori care intenționează să plece temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare pentru o perioadă mai mare de 2 luni.

Documentele se depun/se transmit separat pentru fiecare copil, fiind semnate de părinți/unicul părinte sau de tutore/curator.

În cazul în care părinții au opinii diferite cu privire la persoana în a cărei grijă se va afla copilul, acestea sunt examinate de către autoritatea tutelară teritorială de la locul de trai a copilului, iar decizia autorității tutelare teritoriale poate fi contestată în instanța de judecată, care se pronunță cu privire la persoana în a cărei grijă se va afla copilul.

După recepționare, autoritatea tutelară locală întocmește un dosar pentru copil și în termen de 3 zile lucrătoare dispune evaluarea de către specialistul în protecția drepturilor copilului sau, în lipsa acestuia, de către asistentul social comunitar, a situației copilului, a condițiilor de creștere, de îngrijire și educație, precum și a mediului familial al persoanei/persoanelor în a cărei grijă se va afla copilul, cu formularea concluziilor privind oportunitatea instituirii custodiei asupra copilului.

În baza dispoziției autorității tutelare locale, specialistul în protecția drepturilor copilului sau, în lipsa acestuia, asistentul social comunitar, în termen de 5 zile lucrătoare prezintă acesteia evaluările situației copilului. În temeiul evaluărilor, autoritatea tutelară locală în termen de 3 zile lucrătoare emite dispoziția privind instituirea sau privind refuzul instituirii custodiei asupra copilului. Un exemplar al dispoziției se anexează la dosarul copilului și câte un exemplar se transmite persoanei/persoanelor care au depus cererea privind instituirea custodiei și persoanei/persoanelor care și-au exprimat acordul să exercite atribuții de custode. În cazul refuzului autorității tutelare locale de a institui custodia, persoanele interesate pot contesta dispoziția respectivă în instanța de judecată conform legislației.

Persoanele care pot exercita atribuții de custode

(1) **Poate exercita atribuții** de custode o persoană fizică sau un cuplu căsătorit (soț și soție), dacă și-au exprimat acordul și nu se află sub nicio restricție prevăzută de alin. (2), art.13/2 al Legii nr. 140 din 14.06.2013.

(2) **Nu poate exercita atribuții** de custode/responsabil legal al copilului:

- a. persoana care nu a împlinit 18 ani;
- b. persoana în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară;
- c. persoana decăzută din drepturi părintești;
- d. persoana căreia, din cauza exercitării necorespunzătoare a atribuțiilor de tutore, curator sau custode, i s-a revocat tutela, curatela sau custodia;
- e. persoana aflată în conflict de interese cu copilul respectiv;

- f. persoana care a prezentat documente sau informații false pentru instituirea custodiei;
- g. persoana care a fost condamnată pentru săvârșirea cu intenție a infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei, infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității persoanei, infracțiunilor privind viața sexuală, infracțiunilor contra familiei și minorilor.

Drepturile și obligațiile custodelui

Custodia este o sarcină personală și gratuită.

Custodele are următoarele drepturi:

- a. să fie informat despre istoricul și starea sănătății copilului;
- b. să beneficieze de asistență și suport din partea autorităților tutelare;
- c. să solicite încetarea custodiei.

Custodele are următoarele obligații:

- a. să asigure copilului îngrijire și educație individualizată;
- b. să protejeze și să promoveze bunăstarea copilului;
- c. să asigure protecția copilului de orice violență fizică, sexuală, psihologică, economică, spirituală;
- d. să informeze părinții și/sau autoritatea tutelară despre orice schimbare în situația familiei sale sau a copilului, care ar putea afecta capacitatea de a îngriji și educa copilul;
- e. să înștiințeze imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, părinții despre orice maladie a copilului și despre interacțiunea copilului cu organele de drept în calitate de bănuțit, învinut, inculpat, victimă sau martor;
- f. să asigure comunicarea copilului cu părinții, bunicii, frații și surorile și cu alte persoane apropiate pentru copil, dacă aceasta nu contravine interesului superior al copilului;
- g. să asigure copilului condiții adecvate de trai și de igienă personală, precum și să îl asiste în formarea deprinderilor de autoîngrijire;
- h. să asigure copilul cu îmbrăcăminte și încălțăminte în conformitate cu necesitățile și particularitățile individuale ale acestuia, cu opinia părinților și cea a copilului, implicându-l, după caz, în alegerea și procurarea îmbrăcăminte și încălțăminte sau oferindu-i posibilitatea de a alege și a procura de sine stătător bunurile respective;
- i. să asigure copilului o alimentație sănătoasă, care corespunde cu particularitățile de vârstă, cu necesitățile fiziologice ale acestuia, precum și cu preferințele copilului;
- j. să faciliteze înscrierea copilului în instituții de învățământ, ținând cont de opinia părinților și cea a copilului, precum și de necesitățile educaționale și de dezvoltare ale copilului;
- k. să contribuie la petrecerea timpului liber de către copil și la implicarea acestuia în activități sportive, culturale și artistice, conform intereselor copilului;
- l. să verifice și, după caz, să întreprindă măsurile necesare pentru a asigura luarea în evidență a copilului de către medicul de familie în cel mult 5 zile de la data instituirii custodiei;

- m. să asigure prezența copilului la examenele medicale, conform prescrierilor medicului de familie și ale medicilor specialiști;
- n. să respecte prescrierile medicilor, să aplice cu strictețe tratamentul copilului și să realizeze măsuri de prevenire a îmbolnăvirii;
- o. să aplice metode de educație adecvate atât vârstei, cât și problemelor cu care se confruntă copilul, pentru a-i forma deprinderi privind modul sănătos de viață, respectarea igienei personale, alimentarea rațională și inofensivă;
- p. să anunțe autoritatea tutelară locală care a dispus instituirea custodiei în cazurile în care părinții nu asigură/asigură insuficient surse financiare și bunuri necesare pentru creșterea și îngrijirea copilului și/sau nu se implică în procesul de educație a copilului;
- q. să asigure protecția și confidențialitatea datelor cu caracter personal, cunoscute în exercitarea atribuțiilor de custode.

Drepturile și obligațiile custodelui sunt exercitate de către acesta numai pe perioada aflării efective a copilului în îngrijirea sa. Cheltuielile pentru creșterea, îngrijirea și educația copiilor aflați în custodie sunt suportate de către reprezentantul legal, inclusiv din contul prestațiilor sociale acordate pentru copiii respectivi.

Dacă în rezultatul monitorizării situației copiilor ai căror părinți/unicul părinte sau tutore/curator se află temporar în altă localitate din țară sau peste hotare se constată că copilul întâmpină dificultăți în interacțiunea cu custodele și/sau membrii familiei acestuia în procesul de educație, de relaționare cu alți copii sau cu cadrele didactice, autoritatea tutelară locală de la locul aflării copilului întreprinde măsuri de suport pentru depășirea situațiilor respective, cu implicarea, după caz, a părinților, ținând cont de interesul superior al copilului.

Custodia încetează:

- a. în cazul în care copilul a revenit în grija reprezentantului legal;
- b. la cererea părinților privind schimbarea custodelui;
- c. la cererea custodelui, cu înștiințarea prealabilă a părinților;
- d. în cazul revocării custodelui.

Revocarea calității de custode. Copilul, părinții acestuia, persoanele împuternicite prin lege cu atribuții de protecție a copilului, precum și alte persoane pot contesta sau denunța la autoritatea tutelară locală actele și acțiunile custodelui care prejudiciază drepturile și interesele copilului.

Custodele este revocat de către autoritatea tutelară locală dacă a admis săvârșirea actelor de violență împotriva copilului, de neglijență sau care lezează drepturile copilului, precum și dacă nu-și exercită corespunzător atribuțiile stipulate. Constatarea faptelor respective se efectuează conform instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și ale traficului, aprobate de către Guvern.

● Criterii de alegere a custodelui/tutorelui

Pot fi numiți tutori sau curatori persoanele care sunt majore, dispun de calități morale, cărora starea de sănătate și cea materială le permit să educe un copil. Tutela și curatela pot fi instituite de către o singură persoană sau de către un cuplu care sunt soț și soție. Între tutore și copilul aflat sub tutelă sau curatelă se stabilesc relații de familie care îi vor oferi siguranța și confortul căminului familial.

Persoana în a cărei grijă va rămâne copilul:

- trebuie să fie de încredere;
- să aibă un comportament adecvat și atitudine pozitivă față de copil;
- să fie capabilă să ofere afecțiune;
- copilul și persoana respectivă se cunosc de mai mult timp;
- copilul dorește să rămână în îngrijirea acestei persoane;
- relația dintre copil și persoana respectivă și copiii acesteia sunt bune;
- copilul va avea parte de atenția și îngrijirea cuvenită, de înțelegere și afecțiune;
- va putea discuta și alte lucruri decât despre mâncare și școală.

Calitatea relației cu persoana de încredere este extrem de importantă pentru bunăstarea emoțională a copilului rămas acasă. O relație bună cu tutorele pentru copil înseamnă: **suport emoțional, încurajare, îndrumare, protecție, siguranță, ceea ce-! va ajuta să treacă mai ușor peste efectele negative ale schimbării.**

Atenție!

Tutela îndeplinește funcțiile ocrotirii părintești, dar aceasta nu înseamnă că drepturile și obligațiile tutorelui privitoare la persoana minorului sunt identice cu cele ale părinților firești, fiind doar asemănătoare cu acestea, întrucât în cazul instituirii tutelei nu are loc un transfer al drepturilor și obligațiilor părintești către tutore, așa cum se întâmplă în cazul adopției, conținutul ocrotirii părintești prin tutelă privind persoana minorului fiind mai restrâns.

Legalizarea relației cu persoana în a cărei îngrijire rămâne copilul

Algoritmul de instituire a custodiei/tutelei

1. Înțelegerea dintre părinte/părinți, copil și persoana de încredere.
2. Informarea **autorităților tutelare locale și/sau specialistului în protecția drepturilor copilului** despre plecare și decizia de a lăsa copilul în grija persoanei de încredere.
3. Solicitarea de la Primar a instituirii tutelei asupra copilului.
4. Înregistrarea datelor de contact (adresă, nr. de telefon, locul de muncă) în localitatea unde pleacă părintele/părinții la muncă și pentru ce perioadă va/vor lipsi.
5. Informarea **Direcției asistență socială și protecție a familiei** despre plecare și decizia de a lăsa copilul în grija persoanei de încredere.
6. Solicitarea **Certificatului de luare în evidență a copilului** care rămâne în țară, al cărui părinte/tutore (curator), cetățean al Republicii Moldova, se angajează provizoriu la muncă în străinătate.

Cererea cu privire la instituirea custodiei/tutelei se scrie în formă liberă și trebuie să conțină:

- datele de identitate ale solicitantului la custodie/tutelă (curatelă), domiciliul și numărul de telefon;
- datele de identitate ale copilului pentru care se cere a fi instituită custodia/tutela sau curatela și circumstanțele în care acesta rămâne fără îngrijire părintească (ex., plecat la muncă peste hotare);
- datele de identitate ale părinților copilului;
- alte date care pot prezenta interes pentru autoritatea tutelară în procesul de instituire a custodiei/tutelei (curatelei);
- solicitarea de instituire a custodiei/tutelei (curatelei);
- semnătura, data.

La cererea pentru eliberarea Certificatului:

- părintele copilului anexează următoarele acte:
 - > buletinul de identitate (în copie);
 - > buletinul de identitate al soțului/soției (în copie);
 - > certificatul de căsătorie/divorț/deces al unuia dintre părinții copilului (în copie);
 - > certificatul de naștere al copilului (în copie);
 - > adeverința cu privire la componența familiei, eliberată de organul administrației publice locale, serviciul de exploatare a fondului de locuințe sau de alte instituții în a cărei gestiune se află fondul de locuințe;
- custodele/tutorele anexează următoarele acte:
 - > buletinul de identitate (în copie);
 - > certificatul de naștere al copilului (în copie).

Modulul 4: MENȚINEREA RELAȚIEI CU COPIII ÎN FTN

SCOPUL

Capacitarea părinților în menținerea relației calitative la distanță cu copiii.

OBIECTIVELE

La finalizarea activității participanții vor fi capabili:

- Să identifice semnele adaptării/neadaptării copilului după plecarea părintelui/părinților.
- Să dezvolte competența de comunicare prin aplicarea limbajului verbal, paraverbal, nonverbal.
- Să dezvolte abilitatea de empatie și încurajare a copiilor.
- Să discearnă obligațiunile, responsabilitățile și potențialul copiilor.

DURATA: 60 min

MATERIALELE NECESARE

Flipchart, markere, bandă adezivă, fișe resurse.

PAȘII

1 Prezentarea

În funcție de formatul training-ului (online sau offline), facilitatorul va selecta o activitate potrivită pentru cunoașterea și prezentarea participanților.

Se va explica scopul și obiectivele training-ului.

2 Activitatea „Adaptarea copiilor din FTN”

Prin metoda asocierii, facilitatorul întreabă participanții cum se simt, de obicei, atunci când fac o schimbare semnificativă în viață (cum ar fi, schimbarea locului de trai, locului de muncă, separarea de cineva apropiat etc.).

Pornind de la cele expuse, facilitatorul prezintă spre atenția participanților 3-6 imagini (fotografiile copii din FTN care transmit emoții diferite), întrebându-i:

- Ce simt acești copii?
- Ce au în mintea lor?
- Dacă ar vorbi imaginile, ce ar spune?

- Pornind de la aceste imagini, numiți semnele care dau de înțeles că copiii s-au adaptat la separarea temporară de părinți și care sunt semnele care denotă neadaptarea?

Dacă este cazul, facilitatorul va completa răspunsurile la ultima întrebare, consultând fișa resursă nr.1.

3 Activitatea „CE și CUM comunic cu copilul meu/copiii mei” – joc de rol

Participanții sunt împărțiți în 5 grupuri. Fiecare grup va primi un studiu de caz și instrucțiunea: „Citiți cu atenție studiul de caz. Identificați-vă cu copilul și determinați nevoile și așteptările acestuia. Elaborati un minidialog telefonic în baza studiului de caz. Consultați fișa cu sugestii privind comunicarea la distanță cu copilul.”

- Fișa resursă nr. 2 – Studii de caz.
- Fișa resursă nr. 3 – Sugestii privind comunicarea la distanță cu copilul.

La expirarea timpului de pregătire, fiecare echipă prezintă jocul de rol (minidialogul). Facilitatorul oferă feedback fiecărei echipe, evidențiind aspectele pozitive. La necesitate și în funcție de subiectul dialogului, facilitatorul poate oferi întrebări pentru analiză și discuții care ar stimula părinții să mediteze asupra efectului limbajului verbal, paraverbal și nonverbal asupra relației părinte-copil:

- Cum se va simți copilul și părintele după această conversație?
- În ce moment al zilei/săptămânii este potrivit un astfel de dialog?
- Ce credeți că a înțeles/perceput copilul din discuția cu părintele?
- Dacă era să fie o altă intonație a vocii părintelui, cum era să reacționeze copilul?
- Ce calități/abilități a demonstrat părintele în acest dialog și cum acestea influențează comunicarea și relația părinte-copil?

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va realiza activitatea prin împărțirea aleatorie a participanților în camere: înainte de a-i „expedia” în grupuri, facilitatorul va transmite prin chat fișa cu studiile de caz și fișa cu sugestiile privind comunicarea cu copilul la distanță, va formula clar instrucțiunea, va fixa timpul de lucru. La revenire în grupul mare, fiecare echipă va prezenta jocul de rol. Facilitatorul se va asigura că toți participanții au reușit să descarce fișele de lucru.

4 Activitatea „Responsabilitățile copilului”

Facilitatorul comunică participanților că, în urma activităților de mai sus, urmează împreună să discute despre ceea ce poate să facă copilul în absența părintelui/părinților și ce responsabilități ar fi să aibă copilul. Grupul de participanți va fi repartizat în 5 grupuri.

Instrucțiunea: Enumerați ce poate face copilul de vârstă , respectiv ce responsabilități putem să-i încredințăm, ținând cont de particularitățile de vârstă, nevoile copiilor și prioritățile pentru etapa de vârstă la care sunt. Fiecare grup va lucra cu o anumită vârstă: 0-3 ani, 3-7 ani, 7-11 ani, 11-15 ani, 15-18 ani.

Participanții vor lucra pe flipchat. După timpul expirat grupele vor prezenta rezultatele. Facilitatorul va ghida analiza rezultatelor, astfel încât în enumerarea responsabilităților să nu fie încălcate drepturile copiilor, să fie asigurată protecția și demnitatea copiilor.

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va comunica participanților instrucțiunea de mai sus și-i va repartiza aleatoriu în camere, fixând timpul de lucru.

REFLECȚII LA FINAL DE SESIUNE

- Care a fost pentru fiecare din dvs. cel mai emoționant moment din sesiune? Argumentați.
- Dacă ați avut momente de „trezire”, „wou” care v-au lăsat pe gânduri? Relatați.
- Enumerați câte un singur lucru învățat din sesiune.

Fișa resursă nr.1

Adaptarea copilului din FTH

Semnele adaptării	Semnele neadaptării
<ul style="list-style-type: none"> ■ copilul este mai calm, mai liniștit; ■ comunică deschis, cu încredere; ■ manifestă curiozitate; ■ doarme bine; ■ se implică în activități cu plăcere; ■ este motivat; ■ este activ; ■ nu se simte vinovat; ■ nu caută vinovați pentru plecarea părintelui; ■ crește sentimentul autonomiei; ■ copilul s-a adaptat în noile condiții de trai; ■ găsește și unele avantaje în plecarea dvs., cum ar fi o vacanță în țara în care muncesc părinții. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ refuză să accepte schimbarea; ■ este confuz, dezorganizat în tot ceea ce face; ■ se simte vinovat; ■ caută vinovați pentru plecarea părintelui; ■ învinovățește pe cineva concret; ■ este impulsiv și nepolitic, uneori agresiv; ■ comportament contradictoriu; ■ se izolează și se închide în sine; ■ se opune la tot și toți; ■ nu încetează să plângă; ■ permanent obosit; ■ evită să exprime emoțiile sale sau o face exploziv.

Studii de caz

Studiu de caz nr. 1

„Sunt 4 ani de când mama a plecat. Aveam 12 ani. Am rămas cu tata și cu 2 frați mai mici. Părinții mi-au spus ca aveau mari datorii și din salariu nu se descurcă. Eu am rămas „mamă” pentru frații mei. Tata gătește, are grijă de casă și gospodărie. Deseori este foarte mohorât, nervos, strigă la noi. Mama vine o dată în an acasă pentru 2 săptămâni și atunci vizitează toate rudele. Nu contează cum mă simt eu, important că ei reușesc să dea datoriile și nouă să nu ne lipsească nimic. Acum sunt în clasa a IX-a și nu știu ce să fac mai departe. Mama mă asigură că cu ajutorul banilor se face și colegiu, și facultate. Doar să știu ce vreau. Tata îmi spune să obțin mai repede o profesie, să lucrez, să am banii mei și mama să vină acasă, că el nu mai poate. Încerc să vorbesc cu mama, dar de fiecare dată îmi spune „Nu miorlai. Ai de toate. Ce mai vrei?”

Studiu de caz nr. 2

„Părinții mei sunt peste hotare de un an. Eu și fratele am rămas cu bunica. Atunci când au plecat, părinții mi-au promis că în cel mai scurt timp ne vor lua la ei. Acest timp scurt mi se pare o veșnicie. Fratele mai mare (15 ani) are prieteni, în fiecare zi este pe undeva. Bunica se teme să nu i se întâmple ceva. Anul acesta am trecut clasa a V-a și merg în alt sat. Încă nu mi-am făcut prieteni. Eu vorbesc cu mama în fiecare seară. De obicei mă întrebă cum e la școală, dacă o ajută pe bunica, să fiu cuminte, dacă bunica mi-a cumpărat ceva din banii trimiși. Da, e bine, am și eu telefon ca mulți alți colegi, un laptop nou. Dar ... mi-e dor de mâncarea făcută de mama. Tata vorbește mai mult cu fratele, cu mine nu prea. De obicei îmi spune că sunt „fetița mamei, să vorbească ea cu mine.”

Studiu de caz nr. 3

„Tata nostru este plecat de 10 ani. Lucrează la construcții. Eu am rămas cu mama și buneii. Mama lucrează la biblioteca din sat. Tata vine acasă o dată pe an. Pe timpul pandemiei nu a putut veni. În acești 10 ani se întâmpla ca mama să plece la el mai des, pentru 1-2 luni. O văd pe mama necăjită, se ceartă des cu buneii. Ei o acuză că din cauza ei feciorul lor a plecat, că era săracă când s-a măritat. Buneii nu mă iubesc, tot timpul spun că seamăn

cu mama și tot așa o să mă mărit cu unul și o să-l despuie de bani. De câte ori tata venea acasă, parcă nici nu mă vedea. Uneori îmi vine să plec undeva departe, să dispar din familie, oricum nimeni din ei nu are treabă cu mine.”

Studiu de caz nr. 4

Am decis împreună cu soțul să plecăm la muncă peste hotare, în bază de contract, pentru o perioadă de 2-3 ani. Nu știm cum va fi. Dar situația financiară ne-a impus să luăm această decizie, lăsând în grija surorii mele pe băiatul nostru de 3 anișori. Sora mea are doi copii, are suficient spațiu și a fost de acord. Așa este la noi, rudele se ajută unele pe celelalte. Iată că a trecut o jumătate de an și Ionuț nu s-a obișnuit să trăiască fără mine. Mi se rupe inima, totodată nu pot întrerupe contractul. De aceasta depinde viitorul nostru. Mulți îmi spun: „O să-i treacă. Nu este primul și nici ultimul. Doar pentru viitorul lui ați plecat.” Încerc să vorbesc cu el, dar sora îmi spune că mai tare îl traumez.”

Studiu de caz nr. 5

Decizia de a pleca peste hotare la muncă a venit atunci când am rămas văduvă și trebuia să ridic cei trei copii. Nu aveam ajutor din partea nimănui. Am discutat cu feciorul mai mare, avea pe atunci 19 ani, ceilalți doi copii aveau 12 și 7 ani. Mult m-am frământat, aveam colege care lucrau de mai mult timp și mă tot îndemneau să vin la ele, că îmi vor găsi de lucru. Într-un final am decis să plec. Fiica cea mică a plâns foarte mult. Am liniștit-o că totul va fi bine. Iată că au trecut 3 ani, timp în care învățătorii îmi trimit mesaje că cea mică are un comportament ireproșabil. Frații mai mari îmi tot spun că nu pot viețui cu ea, parcă și-a ieșit din fire. Ei îmi spun să vin acasă. Cel mare deja lucrează, are prietenă. Cel mijlociu e mai cuminte, stă liniștit acasă. Fiica evită să discute cu mine. Doar când are nevoie concret de ceva, mă sună, se lingusește și eu repede îi fac pe plac., numai să nu fie supărată pe mine.”

Sugestii privind comunicarea la distanță cu copilul

În timpul comunicării cu copilul, **evitați:**

- discuțiile despre datorii, sacrificii, muncă multă. Implicarea copilului în responsabilitățile adultului îl face să se simtă vinovat pentru plecarea părinților;
- generalizările, reproșurile legate de comportamentul copilului, de ex.: „tu întotdeauna...”, „tu niciodată...”, „... nici nu înveți, nici nu ajuți în casă, nu faci nimic!”
- critica adresată copilului, de ex.: „Ești un/o leneș/ă!”, „Ești un/o nesimțit/ă!”
- acușările, insulta, amenințările, umilința mai ales în prezența altor persoane, de ex.: „Niciodată nu răspunzi când te sun. Pentru ce ți-am mai cumpărat telefonul cela atât de scump?” „O să mă termini, măi copile!”, „Dacă te comporti tot așa, la ce bun să mai vin acasă, să-mi spună tot satul că m-ai făcut de rușine”;
- afirmațiile ironice, de ex.: „...până și tu ai putut să o faci, mare treabă!”
- să întrerupi, fără a-l lăsa să termine ce are de spus, de ex.: „Hai lasă, o să treacă. Spune mai bine ce ați făcut cu ...”
- să fii insistent/ă în a vorbi cu copilul, în special ca el să dezvăluie anumite subiecte;
- să-i critici alegerile, inclusiv cele care țin de prieteni, vestimentație, coafură, preferințe muzicale. Prin sugestii și întrebări formulate cu grijă și dragoste, aducându-i argumente, poți să îi comunică că anumite alegeri nu i se potrivesc sau sunt periculoase.

Se recomandă

- Stabilește împreună cu copilul timpul și locul în care el se va simți liber să vorbească.
- Încearcă să fii atent/ă doar la copil, fără a te sustrage la alte lucruri.
- Manifestă interes pentru ceea ce se întâmplă cu copilul.
- Oferă-i timp suficient copilului să povestească.
- Fii demn/ă de încredere și arată că știi să păstrezi un secret.
- Dă dovadă de atitudine grijulie, respectuoasă, iubitoare.
- Acceptă copilul, fără a-l judeca.
- Ai curajul de a accepta reacțiile și comportamentul copilului, chiar dacă acestea nu-ți plac.
- Atunci când comunică cu copilul prin video, încearcă să observi mai mult decât doar să-l auzi.
- Fii atent/ă la expresia și mimica feței, gesturile, poziția corpului, privirea copilului.
- Încearcă să înțelegi ceea ce nu a fost spus, observă emoțiile și trăirile copilului.
- Exprimă gânduri și emoții în cuvinte care trebuie să fie clare, încât copilul să înțeleagă ceea ce spui.
- Transmite mesaje simple, concrete și specifice, nu complexe, abstracte sau generale.
- Dacă ai mai mulți copii, acordă timp fiecăruia dintre ei și vorbește cu fiecare în parte, chiar dacă sunt foarte mici.
- Ascultă cu atenție și străduie-te să memorezi cele povestite de copil.
- Adresează întrebări, pentru a preciza anumite lucruri sau pentru a înțelege mai bine copilul. Reține regula: o întrebare – un răspuns.
- Încurajează intențiile pozitive ale copilului.

Modulul 5: PARTICIPAREA PĂRINȚILOR DIN FTN LA VIAȚA COPIILOR

SCOPUL

Capacitarea părinților de a menține relația cu copiii prin implicarea activă în viața socială a lor.

OBIECTIVELE

La finalizarea activității participanții vor fi capabili:

- Să identifice provocările copilului din perspectiva integrării sociale.
- Să dezvolte abilitatea de încurajare, susținere, ghidare a copiilor.
- Să descopere resurse personale de implicare în viața socială a copiilor.

DURATA: 60 min

MATERIALELE NECESARE

Flipchart, markere, bandă adezivă, fișe resurse.

PAȘII

1 Prezentarea

În funcție de formatul training-ului (online sau offline), facilitatorul va selecta o activitate potrivită pentru cunoașterea și prezentarea participanților.

Se va explica scopul și obiectivele training-ului.

2 Activitatea „Viața copilului «extrafamilială»”

Facilitatorul solicită participanților să identifice în telefonul personal o poză cu copilul/copiii care ar descrie cel mai bine integrarea socială (implicarea în activități școlare/extrașcolare, relațiile cu prietenii, activitățile de voluntariat etc.) și să împărtășească această experiență a copilului. Facilitatorul va menține discuția prin:

- Ce l-a motivat pe copil/copii să participe la aceste activități?
- Ce v-a povestit dvs. despre participări?
- Ce vă povestește despre prietenii/colegii lui?
- Ce știți dvs. despre viața lui din afara casei/familiei?
- Cum de obicei povestiți despre aceasta?
- De regulă, ce-i spuneți după ce vă povestește?

- Ce faceți, dacă nu cunoașteți nimic despre viața socială a copiilor?
- Cu ce se confruntă copiii dvs. din perspectiva socială?

Facilitatorul împreună cu participanții va înscrie pe flipchart cele mai reușite încurajări exprimate de părinți, completând lista cu cele sugerate în fișa resursă nr.1.

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va solicita participanților să scrie în chat.

3 Activitatea „Provocările copiilor în viața «extrafamilială»”

În continuarea activității precedente, facilitatorul va trece ușor la subiectul referitor la dificultățile cu care se confruntă copiii din FTN.

- Ce faceți, dacă nu cunoașteți nimic despre viața socială a copiilor?
- Cu ce se confruntă copiii dvs. din perspectiva socială?

În funcție de situațiile enumerate cu care se confruntă copiii din perspectiva socială, facilitatorul va identifica 2-3 situații și împreună cu participanții va evalua, analiza și va identifica soluțiile optime. Aici discuția poate fi în plen cu tot grupul de participanți sau se va lucra în echipe.

Facilitatorul se va ghida de informația din fișa resursă nr.2.

REFLECȚII

- Care este rolul părinților în eficiența integrării copiilor în viața socială?
- Argumentați necesitatea de a fi conectat la viața socială a copiilor.
- Enumerați fiecare ce puteți schimba în atitudinea, comportamentul dvs., pentru a fi mai mult implicat în viața socială a copilului/copiilor, ținând cont de vârsta copilului.

Dacă sesiunea este în format online, facilitatorul va solicita participanților să exprime și/sau să scrie în chat expresii de încurajare a copiilor. Ulterior va afișa pe ecran lista cuvintelor de încurajare din fișa resursă nr.1, solicitând participanților să numească 1-3 expresii folosite cel mai frecvent și 1-3 expresii care nu au fost folosite. La final facilitatorul va ruga participanții să selecteze 1-2 expresii din cele recomandate, care ar fi bine să fie incluse în comunicarea lor cu copiii.

Cuvinte de încurajare

- Foarte drăguț din partea ta.
- Arată foarte bine ceea ce ai făcut!
- Îmi place modul în care lucrezi.
- Am încredere că poți!
- Îți reușește foarte bine asta!
- Destul de constructiv vezi lucrurile.
- Mulțumesc pentru că mă întrebi.
- Sunt convins/ă că o să reușești!
- Apreciez ajutorul tău.
- Mă bazez pe tine.
- Arată foarte bine.
- Ești pe calea cea bună acum.
- Chiar ai găsit o soluție ingenioasă!
- Tu faci să pară totul simplu!
- Ai o gândire foarte organizată!
- Se vede clar cât de mult te-ai implicat.
- Pariez că profesorii tăi vor fi foarte mândri, când vor vedea ce faptă bună ai făcut.
- Ce idei interesante ai!
- Ai fost atent și ai observat, îți mulțumesc.
- Ai un mod interesant, creativ, de a vedea lucrurile.
- Ai muncit mult să obții asta!
- Meriți apreciere pentru munca depusă (atunci când copilul a încercat ceva, dar nu i-a reușit).
- Am văzut cât de frumos te-ai purtat cu prietenul/fratele tău.
- E complicat, dar am încredere că o să te descurci.
- Lucrurile îți reușesc foarte frumos după așa eforturi, bravo!

Implicarea părinților în viața copilului

Activitatea dominantă a elevului este a învăța.

Recomandări privind viața școlară a copilului

- Menținerea legăturii cu profesorii copilului, pentru a afla evoluția la școală, eventuale probleme sau dificultăți.
- Cunoașterea cerințelor învățătorului/profesorului în ceea ce privește realizarea temelor.
- Cunoașterea orarului copilului, a disciplinelor, a numelor profesorilor (cel puțin în școlaritatea mică și treapta gimnaziu).
- Manifestarea interesului privind activitățile ce-l pasionează pe copil: sport, pictură, dansuri, muzică, teatru, arta oratorică etc., ce limbi străine dorește copilul să învețe.
- Cunoașterea activităților extrașcolare oferite de școală, a oportunităților existente în localitate.
- Implicarea în realizarea temelor cu copiii mici.
- Oferirea interesului și deschiderii de a ajuta copilul adolescent în realizarea temelor/ proiectelor.
- Identificarea oportunităților de a petrece la distanță timpul liber, inventând tot soiul de jocuri sau apelând la cele ale copilăriei, precum jocul de cuvinte (țări, orașe, munți, ape, plante, animale, nume). Cu copiii mai măricei sunt jocuri online, inclusiv site-uri unde pot fi găsite diverse informații, de la sugestii pentru teme de acasă până la rețete culinare.

Recomandări privind viața socială a copilului

- Comunicarea cu copilul pe diferite teme/subiecte din spectrul de interese ale copilului.
- Stimularea și susținerea în procesul de luare a deciziilor.
- Încurajarea copilului în luarea de deciziilor.
- Manifestarea interesului și oferirea de ajutor în rezolvarea de probleme și conflicte ale copilului, prin stimularea acestuia de a găsi soluții.
- Atenția la viața de zi cu zi a copilului.
- Inițierea discuțiilor cu privire la cercul lui de prieteni, la activitățile pe care le face împreună cu aceștia, cum se descurcă în gospodărie, ce evenimente importante pentru el au loc, cum este relația lui cu cei apropiați etc. Împărtășește cu el emoțiile, în special cele pozitive.
- Încurajarea copilului de a se implica în activități de voluntariat, de a fi membru al organizațiilor neguvernamentale de tineret, de a lansa proiecte ce ar aduce un folos în dezvoltarea comunității.
- Împărtășirea intereselor copilului – ce cărți, reviste, filme, seriale preferă, ce informații studiază, pentru a avea subiecte de discuții.

**Ține minte că distanța poate fi învinsă.
Cel mai important este să exiști în universul copiilor tăi, astfel
ei vor ști cât de mult îi înțelegi, îi ajuți și îi iubești.**

Anexă

Librăria web pentru părinți

<https://totuldesprename.ro/>

<https://www.desprecopii.com/>

<https://chisinauedu.md/wp-content/uploads/2020/07/Jocuri-pentru-copiii-mici-%C8%99i-familiiile-lor.pdf>

<https://verandamall.ro/blog/activitati-copii-acasa/>

<https://www.suntparinte.ro/>

<https://www.copilul.ro/>

<https://familist.ro/despre-comunicarea-eficienta-cum-sa-iti-intelegi-copilul>

<https://copiisinguriacasa.ro/>

<https://suntparinte.md/biblioteca-parintilor/>

<http://www.jurnaldeparinte.ro/3-podcasturi-foarte-utile-pentru-parinti-si-copii/>

<https://www.itsybitsy.ro/parinti/>

<https://suntparinte.md/>

<https://www.facebook.com/API.MD/>

<http://www.utilecopii.ro/articole/psihologie/sugestii-pentru-imbunatatirea-comunicarii-cu-copilul-tau/7816/>

<https://www.demamici.ro/>

<https://copiisiparinti.ro/copii/>

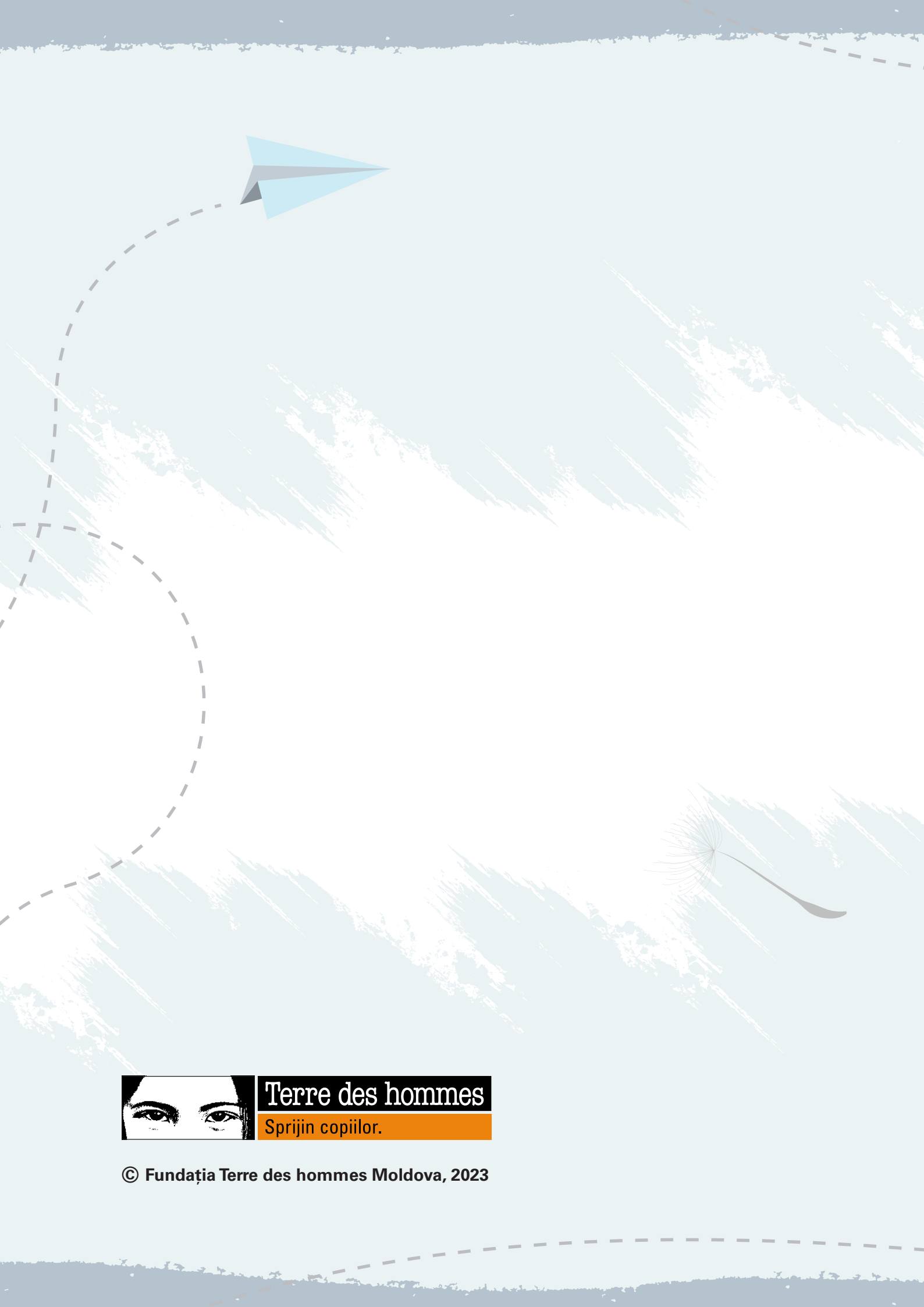
Legea Nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. Publicat: 02.08.2013 în Monitorul Oficial Nr. 167-172 art. 534:

Limba română - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133290&lang=ro#

Limba rusă - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133290&lang=ru

Terre des hommes

Srijin copiilor.

© Fundația Terre des hommes Moldova, 2023